

Hallituksen esitys Eduskunnalle vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi niitä sairausvakuutuslain säännöksiä, jotka koskevat äitiys- ja vanhempainrahan määrää, työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta, isän vanhempainraha- ja isyysrahajakson muodostaman isäkuukauden käyttöajankohtaa ja ottovanhempien vanhempainrahakautta. Lisäksi ehdotetaan, että rekisteröidyssä parisuhteessa vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, voisi olla oikeus vanhempainrahaan.

Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan äidille tai isälle vanhemmuuden perusteella maksettavat päivärahat määräytyvät samoin perustein kuin sairauspäiväraha. Äidin äitiysrahan määrää ehdotetaan korotettavaksi ensimmäisen 56 arkipäivän ajalta, ja isän vanhempainrahaa ja isyysrahaa isäkuukauden ajalta ehdotetaan korotettavaksi ensimmäisen 50 arkipäivän ajalta. Muutokset koskisivat sekä palkansaajia että yrittäjiä.

Työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta ehdotetaan korotettavaksi siten, että se keskimäärin kattaisi paitsi työntekijälle vuosiloma-ajalta maksettavan bruttopalkan myös keskimääräiset lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Myös korvauksen suuruuden määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi.

Isän vanhempainrahajakson ja vanhempainrahan jatkoksi maksettavan isyysrahan

muodostaman isäkuukauden käyttöajankohta sijoittuu nykyisin välittömästi vanhempainrahakauden jatkoksi. Isien vanhempainvapaaan käytön lisäämiseksi ehdotetaan, että isä voisi käyttää osan vanhempainrahakaudesta nykyistä myöhemmin.

Ottovanhempien vanhempainrahakauden vähimmäiskesto esitetään pidennettäväksi nykyisestä 180 päivästä 200 päivään. Samalla esitetään, että rekisteröidyssä parisuhteessa syntyvä lapsi tai lapseksi ottaminen oikeuttaisi myös vakuutetun, joka ei ole lapsen vanhempi, vanhempainrahaan. Oikeus toteutettaisiin mahdollistamalla vanhempainrahakauden jakaminen. Myös nämä muutokset koskisivat sekä palkansaajia että yrittäjiä.

Edellä mainittujen etuuksien hakemista ja rahoitusta koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi esityksestä johtuvat muutokset. Lisäksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin sekä lasten päivähoitosta annettuun lakiin esitetään tehtäväksi isäkuukauden joustavoittamisesta aiheutuvat muutokset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1. Perhevapaat ja lakisääteiset etuudet niiden ajalta	4
Vanhempainpäiväraha- ja vanhempainvapaat	4
Vanhempainpäivärahojen taso.....	6
Vanhempainpäivärahojen rahoitus	6
2.1.2. Työnantajille perhevapaista syntyvät kustannukset	7
2.1.2.1 Yleistä	7
2.1.2.2 Kustannusten muodostuminen	7
2.1.2.3 Palkanmaksuvelvollisuus	8
2.1.2.4 Kustannusten korvaaminen työnantajille	8
Palkanmaksusta aiheutuvien kustannusten korvaaminen.....	8
Vuosilomapalkan kustannusten korvaaminen.....	9
2.1.2.5 Työnantajille nykyisin aiheutuvat kokonaiskustannukset korvausten jälkeen.....	9
2.2. Perhevapaat pohjoismaissa.....	9
Ruotsi.....	9
Norja	10
Islanti.....	10
Tanska	10
2.3. Nykytilan arviointi.....	10
Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan käyttö.....	10
Etuuksien taso.....	11
Isien vanhempainvapaiden käyttö	12
Ottovanhempien oikeus vanhempainrahaan	13
Rekisteröidyn parisuhteen puolisoitten oikeus vanhempainrahaan	13
Työnantajille perhevapaista aiheutuvat kustannukset ja niiden korvaaminen....	13
3. Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	15
3.1. Tavoitteet	15
3.2. Toteuttamisvaihtoehdot.....	15
Isien vanhempainvapaan käytön edistäminen	15
Työnantajien palkkakustannusten korvaaminen	16
3.3. Keskeiset ehdotukset.....	17
4. Esityksen vaikutukset	18
4.1. Taloudelliset vaikutukset	18
4.2. Vaikutukset viranomaisiin toimintaan.....	19
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikutukset sukupuolten asemaan.....	20

5. Asian tausta ja valmistelu	21
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	23
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	24
1. Lakiehdotusten perustelut	24
1.1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	24
9 luku. Vanhempainpäivärahat	24
11 luku. Päivärahaetuuksien määrä	27
14 luku. Vuosilomakustannuskorvaus.....	28
15 luku. Toimeenpanoa koskevat säännökset.....	29
18 luku. Sairausvakuutusrahasta ja vakuutusmaksut.....	29
1.2. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta	30
1.3. Laki lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta.....	31
2. Voimaantulo	31
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	31
LAKIEHDOTUKSET	33
sairausvakuutuslain muuttamisesta.....	33
lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta	37
lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta	38
LIITE	39
RINNAKKAISTEKSTIT	39
sairausvakuutuslain muuttamisesta.....	39
lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta	47
lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta	49

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Vakuutettujen oikeudesta vanhempainpäivärahaetuuksiin säädetään sairausvakuutuslaissa (1224/2004). Säännökset koskevat myös ottovanhempia.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaan hallitus on sitoutunut kehittämään alle 10-vuotiaan lapsen vanhempien oikeutta perhevapaisiin niin, että järjestelmä voi nykyistä paremmin tarjota työssä käyville vanhemmille todellisen vaihtoehdon. Niin ikään hallitusohjelman mukaisesti perhevapaita pyritään edelleen kehittämään niin, että niiden käyttö jakautuisi tasaisemmin sukupuolten kesken. Lisäksi hallitusohjelman mukaan perhevapaista aiheutuvien kustannusten kompensatiota kehitetään siten, että kustannuksia tasataan nykyistä enemmän. Kustannusten korvaamista muutettiin vuoden 2005 alusta lukien siten, että vuosilomakustannuskorvauksen tasoa korotettiin. Korotuksen seurauksena korvaus kattaa keskimäärin työntekijälle maksettavan palkan, mutta se ei kata palkkaan liittyviä työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslain säännöksiä jotka koskevat äitiys- ja vanhempainrahan määrää, työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta, isän vanhempainvapaan ja vanhempainrahan jatkoksi maksettavan isyysrahan käyttöajankohtaa ja ottovanhempien vanhempainrahakautta. Äitiysrahan korotuksella osalta maksupäivistä ja vuosilomakustannuskorvauksen korotuksella pyritään korvaamaan nykyistä paremmin työnantajalle perhevapaista aiheutuvia palkkakustannuksia. Äitiysrahan ja isälle maksettavan vanhempainrahan korotuksella parannettaisiin myös perheiden toimeentuloa. Isille maksettavien etuuksien muutoksilla pyritään lisäämään isien vanhempainvapaiden käyttöä. Lisäksi ehdotetaan, että rekisteröidyssä parisuhteessa vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, voisi olla oikeus vanhempainrahaan. Etuuksien hakemista ja rahoitusta koskeviin säännök-

siin ehdotetaan tehtäväksi esityksestä johtuvat muutokset. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin (1128/1996) sekä lasten päivähoidosta annettuun lakiin (36/1973) esitetään tehtäväksi isäkuukauden joustavoittamisesta aiheutuvat muutokset.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. *Perhevapaat ja lakisääteiset etuudet niiden ajalta*

Vanhempainpäivärahakaudet ja vanhempainvapaat

Vanhempainpäivärahoikeudesta ja vanhempainpäivärahakausista säädetään sairausvakuutuslaissa. Työntekijän oikeudesta saada vanhempainpäivärahakausia vastaava aika vapaaksi työstä säädetään puolestaan työsopimuslaissa (55/2001). Samoin työsopimuslaissa säädetään niistä ilmoitusajoista, joita työntekijän on noudatettava saadakseen vanhempainpäivärahakauden vapaaksi.

Sairausvakuutuslain mukainen äitiysraha-kausikausi alkaa aikaisintaan 50 ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Äitiysrahaan ja äitiysrahan maksamisen ajalta äitiysvapaaseen on oikeus lapsen biologisella äidillä. Äitiysrahaa maksetaan 105 arkipäivältä. Pakollista äitiysvapaata on kaksi viikkoa ennen laskettua aikaa ja kaksi synnytysten jälkeistä viikkoa. Tänä aikana työntekijä ei saa tehdä työtä. Jos lapsen äiti tulee äitiysrahakauden aikana kyvyttömäksi hoitamaan lasta taikka äiti kuolee, äidin äitiysrahoikeuden tilalle tulee lapsen isälle oikeus vanhempainrahaan jo äitiysrahakauden aikana.

Jos raskaana olevan vakuutetun työtehtävät tai työolot vaarantavat hänen tai sikiön terveyden eikä hänelle voida järjestää muuta, hänen terveydelliset edellytyksensä huomioiden ottaen sopivaa työtä, hänellä on oikeus

saada ennen äitiysrahakauden alkamista erityisäitiysrahaa. Erityisäitiysrahalla ei ole enimmäisaikaa. Erityisäitiysrahan maksaminen edellyttää, että vakuutettu on työkykyinen, mutta joutuu olemaan poissa työstä edellä mainituista syistä. Lisäksi edellytetään, ettei vakuutettu ole muussa työssä erityisäitiysrahan maksamisen aikana. Koska etuudella turvataan raskaana olevan vakuutetun ja syntyvän lapsen terveyttä, sitä ei voida maksaa ottoäidille.

Lapsen isällä, joka osallistuu lapsen hoitamiseen olematta samaan aikaan ansiotyössä tai muussa omassa työssä kuin omassa kotitaloudessa suoritettavassa työssä, on oikeus isyyssrahaan yhteensä enintään 18 arkipäivältä äitiys- ja vanhempainrahakaudella. Isyyssrahakausi voidaan isän valinnan mukaan jakaa neljään jaksoon. Jaksojen vähimmäispituutta ei ole rajoitettu. Ensimmäinen isyysvapajakso voidaan pitää lapsen syntymän yhteydessä.

Vanhempainrahaa maksetaan vanhempien sopimuksen mukaan joko lapsen äidille tai isälle välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien, kunnes äitiysrahakauden alkamisesta on ensimmäinen suorituspäivä mukaan lukien kulunut 263 arkipäivää. Vanhempainrahan maksauskausi on siis 158 arkipäivää. Ottovanhempien vanhempainrahakausi alkaa lapsen hoitoon ottamisesta lukien ja kestää kunnes lapsen syntymästä on kulunut 234 arkipäivää. Jos lapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluessa lapsen syntymästä, vanhempainrahaa maksetaan 180 arkipäivältä.

Vanhempainrahaa voidaan maksaa lapsen äidille ja ottoäidille sekä isälle ja ottoisälle, joka on avioliitossa lapsen äidin kanssa edellyttäen, etteivät vanhemmat asu erillään avioliiton rikkoutumisen vuoksi. Lisäksi vanhempainrahaa voidaan maksaa isälle, joka asuu avoliitossa lapsen äidin kanssa, mutta ei vakuutetulle, joka elää avoliitossa lapsen ottovanhemman kanssa ilman, että itse on lapsen ottovanhempi. Poikkeuksena edellytykselle vanhempien samassa taloudessa asumisesta on tilanne, jossa lapsen äiti ei osallistu lapsen hoitoon, jolloin isällä on oikeus vanhempainrahaan vaikka vanhemmat eivät enää asu samassa taloudessa. Oikeus vanhempainrahaan ei koske sellaista rekisteröidyn pa-

risuhteen puolisoa, joka ei ole itse lapsen äiti tai isä.

Toisin kuin äitiys- tai isyyssrahaa, joihin syntynyttä oikeutta ei voida siirtää toiselle vanhemmalle, vanhempainrahaa voidaan siis sopimuksen perusteella maksaa joko lapsen äidille tai isälle. Vanhemmat voivat myös jakaa vanhempainrahakauden keskenään niin, että kumpikin pitää enintään kaksi vanhempainrahajaksoa. Kunkin jakson on oltava vähintään 12 arkipäivän pituinen.

Vanhempainvapaa voidaan pitää myös osittaisena. Tällöin kumpikin vanhemmista sopii oman työnantajansa kanssa työajan lyhentämisestä 40- 60 prosentilla ja tätä vastaavasta palkan alentumisesta. Osittaisen vanhempainvapaan vähimmäisaika on kaksi kuukautta. Vanhempainraha maksetaan tällaiselta kaudelta osittaisena. Osittaisella vanhempainvapaalla lasta voi samanaikaisesti hoitaa vain toinen vanhemmista tai huoltajista. Osittaisuus voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että toinen vanhemmista hoitaa lasta aamupäivisin ja toinen iltapäivisin tai että vanhemmat hoitavat lasta vuoropäivin. Osittaisen vanhempainvapaan ajalta vanhemmilla on oikeus osittaiseen vanhempainrahaan, jonka suuruus on puolet vanhempainrahasta.

Vanhempainrahan jatkoksi maksettavalla isyyssrahalla (bonusvapaa), joka on niin sanottu isäkuukauden osa, tarkoitetaan niitä enintään 12 arkipäivää, joilta isälle maksetaan isyyssrahaa vanhempainrahakauden päätyttyä jos hän on pitänyt vähintään vanhempainrahakauden viimeiset 12 arkipäivää. Yhteensä tätä isän jaksoa on kutsuttu isäkuukaudeksi. Lisäpäivät on pidettävä välittömästi vanhempainvapaakauden päätteeksi. Isäkuukauden ajalta äiti ei voi saada vanhempainrahaa. Äidin ei kuitenkaan tarvitse palata töihin, vaan hän voi olla esimerkiksi vuosilomalla taikka muulla vapaalla työstä.

Voimassa olevan työsopimuslain 4 luvun mukaan äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaasta on ilmoitettava työnantajalle viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan aiottua alkamista. Äitiys- ja isyysvapaan alkamista voidaan varhentaa lapsen syntymän tai lapsen, äidin tai isän terveydentilan vuoksi. Näistä muutoksista on ilmoitettava työnantajalle niin pian kuin mahdollista. Muutoin äitiys- ja isyysvapaan ajankohtaa voidaan muuttaa pe-

rustellusta syystä kuukauden ilmoitusaikaa noudattaen. Vanhempainvapaan ajankohdan muuttamisessa edellytetään niin ikään perusteltua syytä, ja työntekijän on noudatettava kuukauden ilmoitusaikaa. Osittaisen vanhempainvapaan keskeyttämisestä on sovittava työnantajan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, työntekijällä on oikeus keskeyttää vapaa, jos keskeyttämiselle on lapsen hoitamedellytyksissä tapahtuneisiin muutoksiin liittyvä perusteltu syy. Osittaisen vanhempainvapaan keskeyttämiselle ei ole säädetty ilmoitusaikaa.

Vanhempainpäivärahojen taso

Vanhempainpäivärahojen määräytymisestä säädetään sairausvakuutuslain 11 luvussa. Vanhempainpäivärahat määritellään samalla tavalla kuin sairauspäiväraha. Etuus voi määräytyä tulojen tai edeltävän etuuden perusteella. Työtuloihin perustuva etuus määritellään joko verotuksessa vahvistettujen tulojen, kuuden kuukauden tulojen tai lyhytkestoisien työllistymisen kyseessä ollessa vähintään kuukauden kestäneen työn tulojen

perusteella.

Etuus voidaan määritellä myös edellisen vanhempainetuuden perusteena olleiden tulojen perusteella. Jos lapsen laskettu synnytysaika on ennen kuin edellinen lapsi täyttää kolme vuotta, etuus voidaan määritellä edellisen lapsen perusteella maksetun vanhempainpäivärahan perusteena olleista tuloista. Käytännössä tämä mahdollisuus merkitsee etuustason säilymistä ansioperusteisena niissäkin tilanteissa, joissa jompikumpi vanhemmista – yleensä äiti – on ollut kotona hoitovapaalla.

Työtuloihin perustuva etuus lasketaan porastettuna prosenttiosuutena työtuloista. Edeltävään etuuteen perustuva vanhempainpäiväraha puolestaan on säädetty prosenttiosuus kyseisestä edeltävästä etuudesta. Tämän prosenttiosuuden suuruus vaihtelee etuusryhmittäin. Vanhempainpäiväraha maksetaan kuitenkin aina vähintään sairausvakuutuslain mukaisen vähimmäismäärän eli 15,20 euron suuruisena päivää kohden. Osittainen vanhempainraha voi kuitenkin olla puolet tästä määrästä.

Työtulojen perusteella laskettu äitiys-, isyys- ja vanhempainraha vuonna 2006

Vuosityötulo, josta on tehty vähennykset	Päiväraha euroa/arkipäivä
enintään 1 090	15,20
1 091 - 28 403	0,7 x vuosityötulo : 300, vähintään 15,20
28 404 - 43 699	66,27 + 0,4 x (vuosityötulo - 28 403) : 300
yli 43 699	86,67 + 0,25 x (vuosityötulo - 43 699) : 300

Työtuloista tehdään ennen päivärahan määrän laskentaa mahdolliset verotuksessa huomioituja tulonhankkimiskuluja vastaavat vähennykset. Lisäksi tuloista tehdään työntekijän eläkemaksuun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuun perustuva vähennys.

Vasta 6 513 euron ylittävillä vuosityötuoloilla vakuutetun päiväraha alkaa määräytyä ansioperusteisesti. Tätä pienemmät vuosityötulot oikeuttavat vakuutetun vähimmäismääräiseen etuuteen.

Vanhempainpäivärahojen rahoitus

Vuoden 2006 alusta lukien voimaantulleen rahoitusuudistuksen myötä sairausvakuutus on rahoituksen näkökulmasta jaettu työtulovakuutukseen ja sairaanhoitovakuutukseen. Sairausvakuutuslain mukaiset sairauspäiväraha ja vanhempainpäivärahat sekä erityishoitoraha rahoitetaan työtulovakuutuksesta. Lisäksi työtulovakuutuksesta rahoitetaan eräitä muita etuuksia, kuten esimerkiksi lomakustannuskorvaus.

Työtulovakuutuksen sisällä etuuksien rahoitus jakaantuu kahteen osaan. Ansioperusteiset etuudet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen (palkansaajat ja yrittäjät) maksamalla vakuutusmaksuilla. Vähimmäismääräiset etuudet rahoitetaan valtion varoista, pois lukien kuitenkin sellaiset ansioperusteiset etuudet, jotka yhteensovituksen vuoksi maksetaan vähimmäismääräisinä. Nämä etuudet rahoitetaan vakuutusmaksuilla.

Vuonna 2006 työnantajan sairausvakuutusmaksulla rahoitetaan 73 prosenttia ja palkansaajien ja yrittäjien maksamalla sairausvakuutuksen päivärahamaksulla 27 prosenttia niistä työtulovakuutuksen kuluista, joista on jo vähennetty valtion kustannettavat kulut. Sairausvakuutuksen päivärahamaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun maksuprosenttia tarkistetaan vuosittain siten, että maksujen tuotoilla ja valtion rahoitusosuuksella voidaan kattaa työtulovakuutuksen kulut. Ensimmäisen vuoden jälkeen kulujen muutokset rahoitetaan siten, että valtion rahoitusosuuden vähentämisen jälkeen tarvittavat maksujen muutokset jakautuvat tasan palkansaajien ja yrittäjien maksaman päivärahamaksun ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun kesken.

2.1.2. Työnantajille perhevapaista syntyvät kustannukset

2.1.2.1 Yleistä

Työnantajalla ei ole työsopimuslakiin perustuvaa palkanmaksuvelvollisuutta erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan taikka tilapäisen hoitovapaan tai alle kolme vuotta vanhan lapsen hoitovapaan ajalta. Eräillä aloilla työnantajat kuitenkin maksavat palkkaa joko osalta äitiysvapaata taikka koko äitiysvapaan ajalta. Vanhempainvapaan ja isyysvapaan aikainen palkanmaksu on harvinaisempaa. Jos työnantajalla on palkanmaksuvelvollisuus jonkin edellä mainitun vapaan ajalta, velvollisuus perustuu yleensä työehtosopimukseen taikka harvemmin yksinomaan työsopimukseen.

Vuosilomalain (162/2005) mukaan äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa rinnastetaan työsäolopäiviin vuosiloman karttumista laskettaessa. Työnantajan on karttuneen vuosilo-

man ajalta maksettava työntekijälle vuosiloma-ajan palkka, jos kyse on toistaiseksi voimassa olevasta työsuhteesta tai vanhempainvapaan jälkeen jatkuvasta määräaikaisesta työsuhteesta. Jos määräaikainen työsopimus päättyy vanhempainvapaan aikana, työntekijälle on maksettava lomakorvausta. Sen sijaan alle 3-vuotiaan lapsen hoitovapaa-ajalta ei kerry vuosilomaoikeutta eikä työnantajalle synny vuosiloma-ajan palkan taikka lomakorvauksen maksuvelvollisuutta.

2.1.2.2 Kustannusten muodostuminen

Perhevapaista aiheutuu työnantajille erityyppisiä kustannuksia, joista osasta työnantajalla on jo nykyisin oikeus hakea korvausta. Kustannuksia ovat palkallisen äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajalta aiheutuvat palkkakustannukset, joista sovitaan työehtosopimuksella tai työsopimuksella, vanhempainvapaan ajalta kertyvän vuosiloman lakisääteiset palkkakustannukset ja tilapäisen hoitovapaan ajalta maksettavan palkan kustannukset, jotka myös perustuvat työehtosopimukseen. Palkkakustannusten kokonaisuus muodostuu työntekijälle maksettavasta palkasta ja palkan lakisääteisistä sivukuluista.

Jos raskaana oleva työntekijä on sairauslomalla ennen äitiysvapaan alkamista, työnantajalla on velvollisuus maksaa palkkaa vähintään omavastuuajalta. Raskauden aikaisista sairauspoissaoloista ei kuitenkaan ole olemassa tarkkaa tilastotietoa. Olemassa olevien tietojen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että odottavat äidit eivät sairasta raskausaikana enemmän kuin työntekijät keskimäärin. Näin ollen työnantajille ei syntyisi erityistä vanhemmuuteen liittyvää kustannusta sairauspoissaolojen vuoksi.

Kun työntekijä jää äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaalle, hänen tilalleen tavallisesti palkataan sijainen. Sijaisen palkkaamisesta ja perehdyttämisestä aiheutuu työnantajalle kustannuksia. Nämä kustannukset vaihtelevat suuresti eri aloilla ja työpaikoilla. Tämän vuoksi työryhmän mielestä ei ole tarkoituksenmukaista että näitä kustannuksia tasataan sairausvakuutuksen kautta.

2.1.2.3 Palkanmaksuvelvollisuus

Vanhempainvapaiden ajalta kertyneen vuosiloma-ajan palkka taikka lomakorvaus on lakiin perustuva työnantajalle syntyvä kustannus. Työsopimuslain mukaan äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa rinnastetaan työsäolopäiviin vuosiloman karttumista laskettaessa. Vuosilomaa kertyy vuosilomalain nojalla myös vanhempainpäivärahakausilta, kaksi ja puoli päivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Jos työsuhde on lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä jatkunut yhdenjakoisesti alle vuoden, lomaa kertyy kaksi arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymisvuodelta. Työnantajan on myös näiden vapaiden perusteella maksettava toistaiseksi voimassa olevassa työsuhhteessa vuosiloman palkka tai jos määräaikainen työsuhde päättyy, vuosilomakorvaus. Kertyneen vuosiloman ajalta työntekijällä on oikeus saada vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa.

Miltei kaikissa julkista sektoria koskevissa työehtosopimuksissa on sovittu äitiysvapaan aikaisesta palkanmaksuvelvollisuudesta. Samoin useissa teollisuuden ja palvelualojen työehtosopimuksissa on palkanmaksua koskeva määräys. Palkanmaksuvelvollisuuden kesto vaihtelee muutamasta viikosta pariin kuukauteen. Pisin yleisesti käytössä olevien sopimusten mukainen maksujakso on kolme kuukautta (72 arkipäivää). Joillakin aloilla palkanmaksuvelvollisuus voi kattaa koko äitiysvapaan (105 arkipäivää), mutta nämä sopimukset koskevat harvoja työntekijöitä. Palkanmaksuvelvollisuuden suhteen on kuitenkin suuria alakohtaisia eroja. Esimerkiksi naisvaltaisen palvelualojen ammattiliiton PAM:n sopimusaloilla ei muutamia pienempiä sopimuksia lukuun ottamatta ole lainkaan palkallista äitiysvapaa-aikaa. Tällaisia naisvaltaisia, palkattomia aloja ovat esimerkiksi kaupan ala sekä majoitus- ja ravitsemisala.

2.1.2.4 Kustannusten korvaaminen työnantajille

Palkanmaksusta aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Työnantajalle palkanmaksusta aiheutuvia

kustannuksia korvataan sairausvakuutuslain nojalla. Sairausvakuutuslain 7 luvun 4 §:ssä säädetään työnantajan oikeudesta päivärahaetuuteen. Päivärahaetus maksetaan työnantajalle siltä osin kuin vakuutetulla on työsuhteen perusteella oikeus palkan tai sitä vastaavan korvauksen saamiseen vanhempainpäivärahakauden ajalta, jos työsuhteen ehdoissa on sovittu päivärahaetuuden taikka sen osan suorittamisesta vakuutetun sijasta työnantajalle. Pääsääntöisesti etuuden suorittamisesta työnantajalle sovitaan työehtosopimuksessa samassa yhteydessä kuin sovitaan palkanmaksuvelvollisuudesta.

Päivärahan määrän laskentaa koskevien säännösten vuoksi päiväraha on usein, mutta ei aina, pienempi kuin maksettava päiväpalkka. Korvauksesta huolimatta työnantajalle jää kustannukseksi täyden päiväpalkan ja päivärahan erotus. Lisäksi kustannukseksi jää palkan sivukulut. Lisää eroa työnantajakustannuksen ja saatavan korvauksen välille syntyy siitä, että päivärahaetus ei määräydy palkanmaksuvelvollisuuden aikaisten tulojen, vaan joko verotuksessa vahvistettujen tulojen, kuuden kuukauden tulojen taikka edeltävän etuuden perusteella; kaikissa näissä tilanteissa päivärahan perusteena oleva tulo voi olla – ja usein onkin – pienempi kuin työntekijälle maksettava palkka.

Työnantajille on vuonna 2005 maksettu vanhempainpäivärahoja 84,7 miljoonaa euroa korvauksena vanhempainvapaan aikaisesta palkanmaksusta. Kansaneläkelaitoksen maksama korvaus on keskimäärin 64 prosenttia palkasta, joten työnantajien kustannettavaksi jäävä osuus on arviolta 47 miljoonaa euroa. Lisäksi työnantajan kustannettavaksi jäävät työnantajan palkan perusteella maksamat lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut lukuun ottamatta työnantajan sosiaaliturvamaksua, jonka työnantaja saa verovirastolta takaisin siltä osin kuin maksu vastaa työnantajalle maksettua päivärahaa tai eläkettä (laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta 366/1963). Näiden maksujen yhteismäärä on arviolta 26 miljoonaa euroa. Palkalliselta vanhempainpäivärahakaudelta aiheutuvat työnantajan palkkakustannukset, joihin työnantaja ei saa korvausta taikka palautusta, ovat edellä esitettyjen arvioiden perusteella yhteensä noin 74 miljoonaa euroa

Vuosilomapalkan kustannusten korvaaminen

Kansaneläkelaitos maksaa työnantajille korvausta perhevapaiden ajalta kertyneen vuosiloman palkan tai lomakorvauksen kustannuksiin. Vuosilomakustannusten korvaaminen perustuu sairausvakuutuslakiin. Korvaus on tarkoitettu nimenomaan työnantajakustannusten korvaamiseen, eikä sitä voida missään tilanteessa maksaa työntekijälle itselleen.

Vuoden 2005 alusta lukien korvaus on päivää kohden työntekijän päivärahaetuuden suuruinen kerrottuna luvulla 1,55, jolloin korvaus vastaa keskimäärin työntekijälle maksettavaa palkkaa. Muutos vaikuttaa vasta vuodesta 2006 alkaen täysimääräisesti työnantajille maksettaviin korvauksiin. Muutoksen ollessa täysimääräisesti voimassa, vuosilomakorvauksesta aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan noin 50 miljoonaa euroa vuodessa. Vuosilomakustannuksista työnantajan kustannettavaksi jäävät palkan perusteella maksettavat lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut lukuun ottamatta työnantajan sosiaaliturvamaksua, jonka työnantaja saa verovirastolta takaisin siltä osin kuin maksu vastaa työnantajalle maksettua vuosilomakustannuskorvausta (laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta). Näiden maksujen osuus on nykytilanteessa vuositasolla arviolta 5 miljoonaa euroa.

2.1.2.5 Työnantajille nykyisin aiheutuvat kokonaiskustannukset korvausten jälkeen

Edellä olevan mukaan lasketut äitiys- isyys ja vanhempainvapaista aiheutuvat työnantajakustannukset vanhempainvapaiden lomapalkkakustannukset mukaan lukien ovat vuoden 2005 tasossa noin 205 miljoonaa euroa, josta sairausvakuutuslain nojalla korvataan noin 127 miljoonaa euroa (eli noin 64,5 prosenttia kustannuksista). Lisäksi työnantajan kustannettavaksi jää kokonaan tilapäisen hoitovapaan ajalta maksetun palkan kustannukset lakisääteisine sivukuluineen, noin 80 miljoonaa euroa vuositasolla. Työnantajan kokonaiskustannukset kaikista edellä mainituista palkoista ovat noin 285 miljoonaa euroa, ja korvaukset noin 127 miljoonaa euroa. Työn-

antajalle jää siis vuositasolla välittömiä perhevapaista johtuvia kustannuksia yhteensä noin 158 miljoonaa euroa (noin 55 prosenttia kokonaiskustannuksista).

2.2. Perhevapaat pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsissa vanhempainrahaa maksetaan 480 päivältä. Päivät, joilta vanhempainrahaa maksetaan, voidaan jakaa tasan vanhempien kesken. Vanhempainpäivärahopäivistä 60 on kuitenkin varattu kummallekin vanhemmalle. Jäljellä olevista 360 päivästä, toinen vanhempi voi luopua oikeudestaan toisen vanhemman hyväksi. Vanhempainvapaan voi alkaa 60 päivää ennen lapsen syntymää. Vanhempainlomaa ei tarvitse pitää yhtäjaksoisesti. Perhe voi käyttää vanhempainrahapäivät haluamallaan tavalla, kunnes lapsi on täyttänyt 8 vuotta tai päättänyt ensimmäisen kouluvuotensa. Yksinhuoltajalla on oikeus käyttää itse kaikki päivät. Vanhempainrahan voi valintansa mukaan ottaa täysimääräisenä, kolmena neljäsosana, puolena, yhtenä neljäsosana tai yhtenä kahdeksasosana.

Vanhempainraha on 80 prosenttia sairauspäivärahan laskennan perusteena olevasta tuloista. Kuitenkin 80 prosentin suuruisen korvauksen voi saada korkeintaan tuloilla 24 625 SEK kuukaudessa (2 616 €/kk). Tuloraja nousee 31 500 SEK kuukaudessa (3 346 €/kk) 1 päivästä heinäkuuta 2006 alkaen. Ruotsissa keskustellaan parhaillaan korvauskaton poistamisesta. Korvaustason melko alhainen katto on ollut kritiikin kohteena ja sitä on pidetty syynä siihen, että korkeampipalkkaiset isät palaavat töihin ja äidit jäävät hoitamaan lapsia kotiin. Vanhempainrahaa maksetaan 80 prosenttia tuloista 390 päivältä. Lopuilta 90 päivältä korvaus on 60 SEK/päivä.

Työnantaja ei maksa palkkaa työntekijälle vanhempainvapaan ajalta, vaan toimentulo turvataan vanhempainvakuutusjärjestelmästä maksettavalla vanhempainpäivärahalla. Vanhempainvakuutus rahoitetaan työnantajien maksamilla vakuutusmaksuilla. Vanhempainvakuutukseen kohdistuu 2,2 prosenttiyksikön suuruinen osuus työnantajamaksuista.

Työehtosopimuksissa voidaan sopia vanhempainpäivärahan lisäksi maksettavasta työnantajan lisäosuudesta. Noin kolmea neljäsosaa työntekijöistä koskee sopimus, jonka mukaan työnantaja maksaa vanhempainpäivärahan lisäksi tukea, joka on 10 prosenttia työntekijän palkasta. Työntekijöiden sama bruttokorvaus (päiväraha ja työnantajan maksama osuus yhteensä) voi olla korkeintaan 90 prosenttia palkasta. Korvausastetta laskettaessa otetaan huomioon edellä ensimmäisessä kappaleessa mainitut palkkakatot.

Myös Ruotsissa isien vanhempainvapaiden käyttö on ollut selvästi vähäisempää kuin äitien. Vuonna 2004 isät käyttivät 19,7 prosenttia vanhempainrahapäivistä. Ruotsissa isille tarkoitetuista vanhempainrahapäivistä on jäänyt jonkin verran käyttämättä.

Norja

Norjassa oikeus vanhempainrahaan on yhteensä 42 viikolta, jolloin päiväraha on 100 prosenttia palkasta tai 52 viikolta, jolloin päiväraha on 80 prosenttia palkasta. Äidin vanhempainrahakausi voi alkaa 3 - 12 viikkoa ennen lapsen syntymää. Synnytyksen jälkeen 6 viikkoa vanhempainrahakaudesta on varattu äidille. Vanhempainrahakaudesta yhteensä 9 viikkoa on tarkoitettu vain äidille. Isällä on oma neljän viikon pituinen vanhempainrahakausi. Loput vanhempainrahakaudesta, 29 - 39 viikkoa, vanhemmat voivat jakaa keskenään. Lisäksi isät voivat pitää lapsen syntymän yhteydessä 2 viikon palkattoman vapaan, jota ei lasketa vanhempainvapaan pituuteen, jolta on mahdollisuus saada korvausta. Norjassa vanhemmat voivat pitää vanhempainvapaata samanaikaisesti. Vanhempainvapaan voi pitää myös osanaikaisena. Vuonna 2004 isät käyttivät 9 prosenttia vanhempainpäivärahapäivistä. Vanhempainpäivärahat rahoitetaan sekä työnantajilta että työntekijöiltä kerättävillä maksuilla.

Islanti

Islannissa uudistettiin vanhempainvapaajärjestelmä vuonna 2000. Vanhemmilla on oikeus 9 kuukauden vanhempainvapaaseen. Sekä äidillä että isällä on kummallakin oikeus

kolmen kuukauden vanhempainvapaaseen ja kolmen kuukauden vapaan vanhemmat voivat jakaa keskenään. Vanhempainvapaan äiti voi alkaa kuukautta ennen laskettua syntymäaikaan. Äidin täytyy olla vanhempainvapaalla ensimmäiset kaksi viikkoa lapsen syntymän jälkeen. Vanhempainvapaata tulee käyttää ennen kuin lapsi on täyttänyt 18 kuukautta. Vanhempainrahan suuruus on 80 prosenttia tuloista. Etuudet rahoitetaan verovaroista ja työnantajamaksuilla. Vanhempainvapaajärjestelmän uudistamisen jälkeen isien vanhempainvapaiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi, ja vuonna 2004 isät käyttivät 31,8 prosenttia vanhempainrahapäivistä.

Tanska

Tanskan vanhempainvapaajärjestelmän tavoitteena on olla mahdollisimman joustava, jotta vanhemmat voivat itse päättää vapaan jakamisesta. Vanhemmille maksetaan päivärahaa yhteensä 52 viikolta. Äidillä on oikeus 4 viikon vapaaseen ennen lapsen syntymää. Lapsen syntymän jälkeen 14 viikkoa on tarkoitettu äidille. Tänä aikana isällä on oikeus kahden viikon vanhempainvapaaseen. Kun lapsi on 14 viikkoa vanha, vanhemmat voivat jäljellä olevan 32 viikon vapaan jakaa keskenään tai toinen vanhemmista pitää sen. Korvaustaso on 100 prosenttia palkasta. Vanhempainvapaata voidaan pidentää 40 tai 46 viikkoon, mutta korvaustaso alenee niin että kokonaiskorvaus vastaa 32 viikon korvausta. Vanhempainpäivärahat rahoitetaan työntekijöiltä ja yrittäjiltä kerättävillä maksuilla. Vuonna 2004 isille maksettujen vanhempainpäivärahojen osuus kaikista maksetusta vanhempainrahapäivistä oli 5,5 prosenttia.

2.3. Nykytilan arviointi

Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan käyttö

Vanhempainvapaajärjestelmää kehittämällä on pyritty tukemaan perheen mahdollisuuksia sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämä perheen omien tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Vanhempainvapaajärjestelmää kehitettäessä tavoitteena on ollut, että molemmilla vanhemmilla on tasavertaiset mahdollisuudet järjestellä työaikaansa lasten hoidon suh-

teen. Kuitenkin perhevapaiden käyttö keskitetty edelleen naisille.

Isyysvapaan käyttö on jatkuvasti lisääntynyt. Isistä 69 prosentille maksettiin isyysrahaa vuonna 2005. Yleensä tämä enintään 18 maksupäivän mittainen isyysvapaa pidetään lapsen syntymän yhteydessä äitiysrahakauden aikana. Äitiysrahakauden aikana isyysrahaa maksettiin keskimäärin 11,5 arkipäivältä isää kohden. Luku ei sisällä vanhempainrahan jatkoksi maksettavaa isyysrahaa. Sen sijaan isien vanhempainvapaan käyttö on ollut edelleen vähäistä. Vanhempainvapaan käyttö lisääntyi uuden niin kutsutun isäkuukausjärjestelmän ansiosta. Vuonna 2005 vanhempainvapaata käytti 9,5 prosenttia isistä. Jos isäkuukauden vanhempainvapaajaksoa ei lasketa mukaan, prosenttiosuus oli 3,8. Tällöin keskimääräinen vanhempainrahajakson pituus oli 43,2 arkipäivää isää kohden. Uuden isäkuukauden voimaantulon jälkeen keskimääräinen isän käyttämän vanhempainvapaan pituus on alentunut noin kolmella viikolla, jos isäkuukauden vanhempainvapaosuutta ei oteta huomioon.

Isäkuukauden käyttö on jäänyt huomattavasti odotettua vähäisemmäksi, mikä osittain johtuu vapaan käytön ajoittamisesta vanhempainrahakauden loppuun. Isän oman vapaan käyttäminen tilanteessa, jossa äidillä on tarkoitus jäädä hoitovapaalle, saattaa aiheuttaa perheessä ongelmia. Nykyinen sääntely voi ohjata äitiä käyttämään vuosilomaa taikka palaamaan kuukaudeksi työhön, jotta isän oikeus isäkuukauden käyttöön toteutuu, sillä muussa tapauksessa perheen toimeentulo isäkuukauden aikana perustuisi yksinomaan isälle maksettavaan vanhempainpäivärahaan. Isän oman perhevapaakuukauden käytön ajankohdan valinnan tulisi olla joustavampi, jolloin se kannustaisi enemmän isää käyttämään sitä. Työsopimuslain perhevapaasääntösten toimivuutta arvioiva työryhmä esitti raportissaan isäkuukauden joustavoittamista niin, että isä voisi pitää sen äidin vuosiloman tai lyhyehkön hoitovapaajakson jälkeen.

Tasa-arvobarometrin 2004 tulosten mukaan julkisella sektorilla arvioidaan olevan vain vähän vaikeuksia jäädä perhevapaalle. Myös miesten mahdollisuudet jäädä perhevapaalle ovat helpottuneet. Sen sijaan yksityisellä sektorilla perhevapaiden käytön koetaan

olevan julkista sektoria vaikeampaa.

Tehtyjen selvitysten mukaan vanhempainvapaata ja sitä seuraavaan isyysvapaata käyttäneillä isillä oli hieman korkeampi koulutus kuin vain isyysvapaata pitäneillä. Koulutustasoa vastaavasti isien perhevapaiden käyttö vaihteli myös sosioekonomisen aseman mukaan. Isäkuukautta käyttäneet isät olivat useammin ylempiä toimihenkilöitä kuin isyysvapaan käyttäjät ja hieman useammin kuin vanhempainvapaan käyttäjät. Myös tulojen suuruutta tarkasteltaessa havaittiin, että isäkuukaudelta isyys- ja vanhempainrahaa saaneiden isien tulot olivat isyysvapaata pitäneitä hieman suurempia (Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 43, Takala 2005).

Etuuksien taso

Äideille maksetut vanhempainpäivärahat ovat tasoltaan alhaisempia kuin isälle maksetut. Vuonna 2005 keskimääräinen vanhempainpäivärahan suuruus oli äideillä 40,4 euroa päivässä ja isillä 59,7 euroa päivässä. Naisille maksettujen vanhempainpäivärahojen keskiarvoa alentaa vähimmäismääräisenä maksettujen päivärahojen osuus. Työnantajille palkan korvauksena maksetuissa päivärahoissa keskimääräinen äitien vanhempainpäiväraha oli vuonna 2005 58,3 euroa päivässä ja isien keskimääräinen vanhempainpäiväraha 70,9 euroa päivässä.

Vuonna 2005 vanhempainpäivärahaa saavista äideistä noin 86 prosentilla ja isistä 99 prosentilla on ollut työtuloja, joiden perusteella päiväraha on määräytynyt. Kuitenkin äideistä 20 prosentille maksetaan vähimmäispäivärahaa. Isistä noin kahdelle prosentille maksettiin vähimmäismäärän suuruista päivärahaa. Se, että yhteenlasketut osuudet ylittävät 100 prosenttia, johtuu siitä, että työtulollisiin vakuutettuihin sisältyy joukko, joiden tulot oikeuttavat alle vähimmäismääräisen päivärahan suuruiseen päivärahaan. Näille vakuutetuille päiväraha on maksettu vähimmäismäärän suuruisena. Vuonna 2005 voimaan tulleiden muutosten johdosta päiväraha voi nyt perustua myös tuloihin, jotka olivat edellisen lapsen perusteella maksetun päivärahan perusteena (ns. peräkkäiset synnytykset). Etuus voi myös perustua lyhytkestoiseen työllistymiseen, joka olisi jatkunut

ilman päivärahoikeuden alkamista (ns. päättyöt). Muutosten odotetaan vähentävän vähimmäismääräisten päivärahojen saajien lukumäärää.

Päivärahan suuruus verrattuna bruttoansiotuloihin on enimmillään noin 67 prosenttia. Vuonna 2006 yli 2 488 euron kuukausituloilla päivärahan prosenttiosuus palkasta alkaa alentua. Kun vertailu tehdään verotuksen jälkeen käytettävissä olevien tulojen perusteella, päivärahojen ja ansiotulojen välinen ero kuitenkin pienenee huomattavasti. Veroprosentin muutos vaikuttaakin käytettävissä oleviin nettotuloihin.

Vanhempainpäivärahoja maksettiin vuonna 2005 yhteensä 644,1 miljoonaa euroa, joista 13,2 prosenttia eli 84,7 miljoonaa euroa maksettiin työnantajille. Naisille vanhempainpäivärahoja maksettiin 592,8 miljoonaa euroa, joista 13,7 prosenttia maksettiin työnantajille. Miehille maksettiin vanhempainpäivärahoja yhteensä 51,3 miljoonaa euroa, mistä summasta 6,6 prosenttia maksettiin työnantajille.

Isien vanhempainvapaiden käyttö

Selvitysten mukaan yleisin syy siihen, että isät eivät käytä vanhempainvapaita, on taloudellinen. Kansaneläkelaitoksen selvityksen mukaan puolet isyysvapaata pitäneistä isistä oli sitä mieltä, että vanhempainpäivärahojen taso oli riittämätön (Takala 2005). Muina syinä on mainittu työesteet, uralla eteneminen sekä työnantajien ja työtovereiden asenteet.

Sillä, että isä pitäisi osan vanhempainvapaasta, ei kuitenkaan ole niin merkittävää vaikutusta perheen talouteen kuin aikaisemmin on arvioitu taikka mikä perheiden oletus on. Työryhmän työn yhteydessä selvitettiin, minkä suuruinen vaikutus perheen vuosituloihin olisi sillä, että isä pitäisi esimerkiksi kaksi kuukautta vanhempainvapaata äidin sijasta. Vaikutus on laskettu perheen vuositulojen nettomuutoksena sillä olettamalla, että isän jäädessä vanhempainvapaalle äiti palaa työhön ja saa saman suuruisia kuukausipalkkaa, kuin mikä on ollut hänen vanhempainrahansa perusteena.

kuukausitulo Isän	Äidin kuukausitulo						
	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000
	Vuositulon nettomuutos, kun päiväraha on nykyisen lain mukainen ja isä pitää 2 kk vanhempainvapaata äidin sijasta						
1000	-4	696	1130	1815	2251	2844	3484
2000	-97	603	1037	1722	2158	2751	3391
3000	-535	165	599	1284	1720	2313	2953
4000	-1065	-365	69	754	1190	1783	2423
5000	-1809	-1109	-675	10	446	1039	1679
6000	-2120	-1420	-986	-301	135	728	1368
7000	-2778	-2078	-1644	-959	-523	70	710
	Vastaava muutos prosentteina						
1000	0,0	3,1	4,1	5,9	6,8	8,1	9,3
2000	-0,4	2,0	3,0	4,5	5,3	6,4	7,5
3000	-1,7	0,4	1,4	2,9	3,6	4,7	5,7
4000	-2,9	-0,8	0,1	1,5	2,2	3,2	4,2
5000	-4,2	-2,3	-1,3	0,0	0,8	1,7	2,6
6000	-4,4	-2,6	-1,	-0,5	0,2	1,1	2,0
7000	-5,2	-3,5	-2,6	-1,4	-0,7	0,1	1,0

Ylempi taulukko kuvaa perheen vuositulojen euromääräistä muutosta, jossa verotus on huomioitu (*nettomuutos*). Laskelma on tehty voimassa olevien päivärahan määrää koskevien säännösten perusteella. Alemmassa taulukossa esitetään vastaavat muutokset prosentteina vuosituloista.

Ottovanhempien oikeus vanhempainrahaan

Adoptioiden vuosittainen määrä ei ole suuri. Vuonna 2004 adoptoitiin noin 500 henkilöä, näistä 90 oli täysi-ikäisen henkilön adoptioita. Osa adoptioista on perheen sisäisiä adoptioita. Suurin osa, noin 300 adoptiota kyseisenä vuonna toteutuneista adoptioista, on ollut kansainvälisiä lapseksi ottamisia.

Ottovanhemman vanhempainvapaan pituus on kytketty lapsen syntymän ajankohtaan: vanhempainvapaan pituus on 234 arkipäivää lapsen syntymästä. Jos lapsen syntymästä on kulunut yli 54 arkipäivää, oikeus vanhempainvapaaseen on 180 arkipäivää. Koska lapsen adoptio voi tapahtua kotimaisessa adoptiossa vasta kahdeksan viikon kuluttua lapsen syntymästä ja kansainvälisissä adoptioissa lapseksi ottaminen tapahtuu vielä tätäkin myöhemmin, ottovanhemman vanhempainvapaan pituus on yleensä 180 arkipäivää. Lapsen biologisella äidillä on 158 arkipäivän pituisen vanhempainvapaan lisäksi oikeus 105 päivän äitiysvapaaseen, josta 30–50 päivää pidetään ennen laskettua aikaa. Synnytyistä edeltävä äitiysvapaan aika on tarkoitettu synnytykseen valmistautumiseen ja sen jälkeinen aika synnytyksestä toipumiseen ja lapsen hoitamiseen. Koska ottoäiti ei ole synnyttänyt, hänellä ei ole katsottu olevan terveyteen perustuvaa tarvetta äitiysvapaaseen. Osa 105 arkipäivän pituisesta äitiysvapaasta on kuitenkin vauvan hoitoon liittyvää vapaata, ja tältä osin säännös asettaa ottovanhemmat kausien keston suhteen erilaiseen asemaan biologisten vanhempien kanssa.

Rekisteröidyn parisuhteen puolisoiden oikeus vanhempainrahaan

Yhdenvertaisuuslaissa (21/2004) samoin kuin työ- ja virkasuhdelainsäädännössä säädetään syrjinnän kiellosta. Sukupuolinen suuntautuminen on yksi mainituissa laeissa säädetyistä kielletyistä syrjintäperusteista.

Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnistä säädetään rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001, jatkossa parisuhdelaki). Lain 8 §:ssä säädetään rekisteröinnin oikeusvaikutuksista. Lähtö-

kohtana on, että parisuhteen rekisteröinnillä on samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton solmimisella, jollei toisin säädetä. Parisuhdelain 9 §:ssä säädetään kuitenkin nimenomaisesti, että rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta isyyslain (700/1975) säännöksiä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella eikä muitakaan sellaisia säännöksiä, jotka koskevat aviopuolisoa yksinomaan hänen sukupuolensa perusteella. Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta myöskään lapseksi ottamisesta annetun lain (153/1985) säännöksiä, jotka koskevat puolison oikeutta ottaa ottolapsi, eikä nimilain (694/1985) säännöksiä puolison sukunimestä. Sairausvakuutuslain äitiys- ja isyysrahakaudet liittyvät ehdottomalla tavalla lapsen vanhemman sukupuoleen. Näin ollen rekisteröidyssä parisuhteessa olevalla ei parisuhteensa perusteella ole tällä hetkellä oikeutta mainittuihin päivärahakausiin.

Jos rekisteröidyssä parisuhteessa elävä parisuhteeseen hankkii perheeseen lapsen, voidaan rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä tarkastellaan perheenä vastaavalla tavalla kuin avioliitossa tai avoliitossa eläviä. Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan rekisteröidyssä parisuhteessa oikeus vanhempainrahaan on kuitenkin vain omaa biologista tai adoptiolasta hoitavalla vanhemmalla. Koska lapsen vanhemman samaa sukupuolta olevalla puolisoilla ei ole oikeutta adoptoida puolison lasta, hänellä ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeutta vanhempainrahaan. Säännös asettaa perheet keskenään erilaiseen asemaan sukupuolisen suuntautumisen perusteella.

Työnantajille perhevapaista aiheutuvat kustannukset ja niiden korvaaminen

Nykyisin perhevapaiden käyttö ja perhevapaista aiheutuvat kustannukset jakautuvat epätasaisesti eri alojen työnantajien kesken. Perhevapaita käyttävät pääasiassa äidit, mikä rasittaa naisvaltaisten alojen työnantajia. Vanhempainpäivärahakausista aiheutuvia palkkakustannuksia korvataan tällä hetkellä osittain.

Työnantajille maksetut vanhempainpäivärahat vuonna 2005

	Saajia	Päiviä	Maksetut korvaukset	Vanhempainpäivärahat
			€	€/pv
Valtio	2 148	125 158	7 181 736	57,38
Kunnat ja kuntayhtymät	10 817	605 801	32 167 818	53,10
Muut	15 105	743 627	45 296 228	60,91
Yhteensä	28 070	1 474 586	84 645 781	57,40
	%	%	%	
Valtio	7,7	8,5	8,5	
Kunnat ja kuntayhtymät	38,5	41,1	38,0	
Muut	53,8	50,4	53,5	
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	

Lähde:KELA

Työnantajille maksettavaa vuosilomapalkasta maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta korotettiin vuoden 2005 alussa. Korvaus päivää kohti on 1,55 kertaa työntekijän vanhempainpäivärahan suuruinen. Vuonna 2005 maksettiin työnantajille vuosilomakustannusten korvauksia 22,4 miljoonaa euroa. Korvauksen korottamisesta huolimatta työnantajille maksettavien lomakorvausten määrä ei ole oleellisesti muuttunut verrattuna edelliseen vuoteen. Työnantajille maksettava vuosilomapalkkojen korotus tulee kuitenkin näkymään vuoden 2006 tilastoissa, koska korotus koskee vasta niitä vuosilomakustannus-

korvauksia, joissa kaikki vanhempainvapaisiin liittyvät jaksot on pidetty lain voimaantulon jälkeen.

Vuosilomakustannusten tasaus on ollut käytössä vuodesta 1995 lähtien, mutta sitä on käytetty vähemmän kuin siihen on varattu määrärahoja. Vuonna 2005 korvauksia maksettiin 19 400 henkilön vuosilomakustannuksista. Heistä 1 180 oli isiä. Rahat korvaukseen kerätään työtulovakuutuksen vakuutusmaksuilla. Kustannuksiin osallistuvat kaikkien alojen työnantajat.

Työnantajille maksetut lomakustannuskorvaukset vuonna 2005

	Maksetut korvaukset		Henkilöitä, joista korvausta maksettu		Korvaus €/päivä/henkilö	Korvattuja päiviä/henkilö
	euroa	%	euroa	%	euroa	%
Valtio	6 145 970	6,1	1 209	6,2	54,15	21,0
Kunnat ja kuntayhtymät	1 374 089	27,4	5 848	30,1	48,42	21,7
Muut	14 901 948	66,5	12 364	63,7	51,29	23,5
Yhteensä	22 422 007	100,0	19 421	100,0	50,63	22,8

Lähde: KELA

Kuten edellä kohdassa 2.1.2.5 on arvioitu, perhevapaista aiheutuvat työnantajakustannukset ovat vuositasolla yhteensä noin 290 miljoonaa euroa. Näistä kustannuksista noin 210 miljoonaa euroa perustuu äitiys- isyys tai vanhempainvapaan aikaiseen palkanmaksuun ja vuosiloma-ajan palkkaan, ja kustannuksista korvataan sairausvakuutuslain nojalla nykyisin noin 130 miljoonaa euroa (noin 62 prosenttia kokonaiskustannuksista). Korvaamatta näitä palkkakuluja jää noin 80 miljoonaa euroa. Lisäksi on arvioitu, että tilapäisen hoitovapaan aikaiset palkkakustannukset ovat vuositasolla yhteensä noin 80 miljoonaa euroa. Työnantajalle jää vuositasolla välittömiä perhevapaista johtuvia kustannuksia noin 160 miljoonaa euroa (noin 55 prosenttia kokonaiskustannuksista). Korvausten määrä ei ole riittävä. Oletetaan myös, että kaikki työnantajat eivät hae korvauksia. Työnantajien perhevapaista aiheutuvien kokonaiskustannusten tilastointi on kuitenkin tällä hetkellä puutteellista, eikä koko maata koskevia yhteisiä tilastoja ole käytettävissä.

3. Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa työnantajille syntyvistä perhevapaakustannuksista maksettavia korvauksia ja vähentää taloudellista rasitetta, joka perhevapaakustannuksista

voi syntyä yksittäiselle työnantajalle. Tavoitteena on myös kannustaa isiä käyttämään oikeuttaan vanhempainvapaaseen. Esityksellä pyritäänkin edistämään isien mahdollisuuksia käyttää lakisääteistä oikeuttaan vanhempainvapaaseen sekä parantamalla päivärahaetuuden tasoa että mahdollistamalla ns. isäkuukauden joustava käyttö. Muutosten avulla nais- ja miesvaltaisten alojen välinen kustannusero tasoittuu, mikä parantaa naisten työmarkkina-asemaa.

Esityksen tavoitteena on myös helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista erilaisissa perheissä. Esityksellä parannetaan ottoperheiden vanhempainrahaoikeutta ja toteutetaan rekisteröidyssä parisuhteessa olevien vanhempien oikeus vanhempainvapaan jatkamiseen.

Koska tilapäisen hoitovapaan käyttö tilastokeskuksen vuoden 2003 työolotutkimuksen tietojen perusteella jakaantuu jo nykyisin tasaisemmin vanhempien kesken kuin muiden perhevapaiden käyttö, esityksessä ei ehdoteta tilapäisen hoitovapaan kustannusten korvaamista työnantajille.

3.2. Toteuttamisvaihtoehdot

Isien vanhempainvapaan käytön edistäminen

Isien aliedustusta vanhempainrahakauden käytössä voidaan pyrkiä korjaamaan tiedot tamalla oikeudesta ja siitä, millaisia vaikutuksia – taloudelliset vaikutukset mukaan lukien – vanhempainvapaan käytöllä on. Isien vanhempainvapaan käyttöä voitaisiin lisätä

myös siten, että tietty vanhempainrahakausi osoitettaisiin vain isälle. Malli merkitsisi käytännössä sitä, että ellei isä käytä vanhempainrahapäiviä, perhe menettää ne.

Perheille on jaettu tietoa vanhempainvapaiden jakamisesta ja isien isäkuukaudesta ”käytä isäkuukautesi” –kampanjan yhteydessä. Tiedottamista tehdään myös neuvoloissa ja äitiyspakkaukseen on lisätty isäkuukaudesta koskeva tiedote. Pelkkä oikeuksista tiedottaminen ei ole johtanut isien vanhempainvapaoikeuden käytön olennaiseen kasvamiseen. Isälle osoitetun vanhempainrahakauden rakentaminen puolestaan olisi ohjausväline, jonka voidaan arvioida lisäävän merkittävästi isien vanhempainvapaan käyttöä. Isän omasta vanhempainrahakaudesta säättäminen kuitenkin muuttaisi nykyistä perheen oikeutta sopia vanhempainrahakauden käytöstä. Esityksessä ehdotetaan, että vanhempainrahakautta käyttävien isien määrää pyrittäisiin lisäämään taloudellisen kannustimen avulla korottamalla vanhempainrahan määrää niiltä päiviltä, jotka isä käyttää. Lisäksi isien vanhempainvapaan käyttöä edistettäisiin tekemällä ns. isäkuukauden käyttäminen perheen kannalta helpommaksi joustavoittamalla sen käyttöajankohtaa. Samalla säilytettäisiin kuitenkin perheen oikeus sopia vapaan jakamisesta ja esimerkiksi isän vapaan ajankohdasta.

Työnantajien palkkakustannusten korvaaminen

Työnantajien palkkakustannusten korvaamista voidaan kehittää joko parantamalla korvaustasoa jo olemassa olevissa järjestelmissä taikka laajentamalla korvausoikeutta uusiin tilanteisiin. Jälkimmäinen vaihtoehto toteutuisi, jos korvausoikeus laajennettaisiin koskemaan myös tilapäisen hoitovapaan ajalta maksettavia palkkoja. Tilapäisen hoitovapaan käyttö on jo nyt jakaantunut huomattavasti tasaisemmin molempien vanhempien kesken kuin vanhempainrahakausien käyttö. Työnantajakustannukset eivät tilapäisen hoitovapaan osalta keskity niin voimakkaasti naisten työnantajille kuin vanhempainpäivärahajärjestelmässä syntyvät kustannukset. Jos tilapäisen hoitovapaan palkkakustannuksia korvattaisiin, kyse olisi ensisijaisesti korva-

usoikeuden kehittämistä, eikä kustannusten tasaamisen kehittämistä. Tästä syystä, kuten esityksessä on tehty, ensisijaisina kehittämiskohteina on pidettävä vanhempainpäivärahakausista työnantajille aiheutuvia kustannuksia.

Työnantajille maksettavaa palkkakustannusten korvaamista olisi mahdollista kehittää joko päivärahajärjestelmän kautta taikka irrallaan päivärahajärjestelmästä. Päivärahajärjestelmän kautta toteutettavat kehittämistoimet liittyvät päivärahan tasoon. Vaihtoehdossa aiempaa korkeampi päiväraha maksetaan vakuutetulle, ja jos työnantaja maksaa vakuutetulle palkkaa, päiväraha voidaan maksaa työnantajalle korvauksena palkkakustannuksesta.

Päivärahajärjestelmästä irrotetussa vaihtoehdossa vakuutetulle maksettavan päivärahan määrittely säilyisi ennallaan. Työnantajan kustannusten kompensointi toteutettaisiin esimerkiksi samalla mekanismilla kuin voimassa olevassa lainsäädännössä on toteutettu vuosilomakustannusten korvaaminen. Tämä vaihtoehto voitaisiin toteuttaa siten, että työnantajan korvauksen perusteena olisi vakuutetulle maksettava päiväraha, ja päivärahaa korotettaisiin valittavalla kertoimella kun se maksetaan palkan korvauksena työnantajalle. Mekanismi korvaisi tehokkaasti keskimääräisiä työnantajakustannuksia ja tasaisi kustannusvaikutuksia naisten ja miesten työnantajien välillä.

Tämän vaihtoehdon ongelmaksi muodostuisi sen rahoitus. Vakuutusperiaatteen lähtökohtana on se, että maksuja voidaan kerätä vain niiltä tahoilta, jotka vakuutustapahtuman vuoksi voivat olla oikeutettuja siihen etuuteen tai korvaukseen, jota maksulla rahoitetaan. Äitiysvapaan palkallisuus on sopimusperusteinen oikeus, eikä se siis perustu lainsäädäntöön. Äitiysvapaan palkallisuus ei myöskään ole kattava, vaan useiden alojen työehtosopimuksissa ei ole lainkaan sovittu edes osan äitiysvapaasta olevan palkallinen. Ne työnantajat, jotka eivät maksa palkkaa äitiysvapaan ajalta, eivät luonnollisesti ole myöskään oikeutettuja kustannuskorvauksena maksettavaan päivärahaan, vaan päiväraha maksetaan suoraan työntekijälle. Tästä syystä, mikäli äitiysvapaan palkan korvaaminen irrotettaisiin päivärahaperusteesta, kaikilta

työnantajilta palkallisen äitiysvapaan korvaamiseen kerättävä maksu olisi vakuutusperiaatteen vastainen. Jos taas maksua kerättäisiin vain niiltä työnantajilta, joilla on palkanmaksuvelvollisuus äitiysvapaan ajalta, malli ei tasaa kustannuksia työnantajien välillä.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että perhevapaista työnantajalle aiheutuvien kustannusten korvaamista kehitetään parantamalla jo olemassa olevia korvaustapoja. Nykyistä paremmin korvattaisiin työnantajan maksamaa äitiysvapaan palkkaa sekä äitien ja isien vanhempainvapaiden perusteella työnantajalle syntyvää vuosilomapalkasta aiheutuvaa kustannusta. Lisäksi kustannuksia tasattaisiin kannustamalla isiä käyttämään oikeuttaan vanhempainvapaaseen.

Ehdotuksen mukaan äidin tuloihin perustuva äitiysrahaa korotettaisiin 56 ensimmäisen arkipäivän ajalta. Tältä jaksolta etuus olisi nykyisen 70 prosentin sijasta 90 prosenttia sen perusteena olevasta työtulosta. Korotusta parantaisi myös se, että alemmasta päivärahan tasoa leikkaavasta taitteesta luovuttaisiin. Lisäksi ylempää taitetta, jota käytetään vuosityöuloissa, jotka vuonna 2006 ylittävät 43 699 euroa, nostettaisiin nykyisestä 25 prosentista 32,5 prosenttiin. Kun etuutta olisi maksettu 56 päivältä, päivärahan suuruus muuttuisi nykyisäänösten mukaiseksi. Kuten nykyisinkin, jos työnantajalla on palkanmaksuvelvollisuus äitiysrahakauden aikana, etuus voitaisiin maksaa työnantajalle näiden palkkakustannusten kompensationsa.

Isän tuloihin perustuva vanhempainraha isäkuukauden isyysraha mukaan lukien puolestaan olisi 50 ensimmäiseltä isälle maksettavalta arkipäivältä nykyisen 70 prosentin sijasta 80 prosenttia sen perusteena olevasta työtulosta. Kuten äitiysrahassa, etuuden korotusta lisäksi se, että alemmasta päivärahan tasoa leikkaavasta taitteesta luovuttaisiin. Lisäksi ylempää taitetta, jota käytetään vuosityöuloissa, jotka vuonna 2006 ylittävät 43 699 euroa, nostettaisiin nykyisestä 25 prosentista 32,5 prosenttiin. Vanhempainvapaiden nykyistä tasaisempi jakaantuminen isien ja äitien kesken edistää paitsi työnantajakus-

tannusten nykyistä tasaisempaa jakaantumista, myös naisten työmarkkina-aseman parantumista.

Vuosilomakustannusten korvausta on viimeksi parannettu vuoden 2005 alusta lukien, jolloin korvaus korotettiin kattamaan maksettava bruttopalkka. Uudistuksen jälkeenkin työnantajalle jää korvaamatta se osa palkkakustannuksesta, joka muodostuu eräistä palkasta maksettavista lakisääteisistä työnantajan sosiaalivakuutusmaksuista. Esityksessä ehdotetaan, että vuosilomakustannuskorvaus korotettaisiin kattamaan paitsi bruttopalkka, myös nämä mainitut vakuutusmaksut. Muutos toteutettaisiin siten, että vuosilomakustannuskorvaus määräytyisi päivärahan perusteena olevan palkan perusteella. Tästä seuraisi se, että päivärahan määrittelyssä käytettävät taitteet eivät vaikuttaisi vuosilomakustannuskorvauksen määrään. Näin saatua päiväkohtaista korvausta korotettaisiin kertoimella. Kerroin perustuisi yksityisten alojen työnantajien lakisääteisten sosiaalivakuutusmaksujen keskiarvoon, joka on 20 prosenttia. Kertoimen suuruuteen vaikuttaa se, että vuosiloma-ajan palkasta ja lomakorvauksesta työnantaja ei ole velvollinen maksamaan sairausvakuutusmaksua tai kansaneläkemaksua.

Ehdotetut päivärahan tason korotukset koskisivat myös niitä äitejä, joiden työnantajilla ei ole työehtosopimukseen perustuvaa velvollisuutta maksaa palkkaa äitiysvapaan ajalta. Muutos parantaa toimeentuloa niissä perheissä, joissa työnantajalla ei ole palkanmaksuvelvollisuutta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi työministeriön työryhmän ehdottamat toimenpiteet, joilla parannetaan vanhempainpäivärahasäännösten toimivuutta. Niin kutsutun isäkuukauden käyttöajankohta tehtäisiin joustavaksi siten, että isä voisi pitää vanhempainvapaata tai isäkuukauden siihen mennessä, kunnes on kulunut 180 kalenteripäivää välittömästi äitiysrahan jatkoksi maksettavan vanhempainrahan päättymisestä. Ehdotettu 180 kalenteripäivän jakso vastaa noin kuutta kuukautta, jolloin lapsi olisi noin 16 kuukauden ikäinen. Samalla termi isäkuukausi määriteltäisiin lain tasolla tarkoittamaan isälle maksettavan vanhempainrahan ja sitä välittömästi seuraavan isyysrahan kokonaisuutta. Ottovanhempien vanhempainrahakautta eh-

dotetaan pidennettäväksi niin, että sen vähimmäiskesto olisi 180 päivän sijasta 200 päivää. Lisäksi ehdotetaan, että lapsen syntymässä rekisteröityyn parisuhteeseen, myös puolisoilla, joka ei ole vanhempi, olisi eräissä tilanteissa oikeus vanhempainrahaan. Näihin vanhempainvapaiden käytettävyyttä parantavien ehdotusten rahoittamiseksi esityksessä ehdotetaan, että jatkossa valtio osallistuisi vanhempainpäivärahojen rahoittamiseen osuudella, joka vastaa muutoksista aiheutuvaan menonkasvuun.

Isäkuukauden käytön joustavoittaminen edellyttää lisäksi eräitä täsmennyksiä voimassa olevaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin (1128/1996) ja lakiin lasten päivähoitosta (36/1973).

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen taloudelliset vaikutukset jakaantuvat toisaalta vakuutettujen, työnantajien ja valtion maksuosuuteen kohdistuvaan vaikutukseen ja toisaalta näille ryhmille syntyviin tulovaikutuksiin.

Esityksessä ehdotetaan, että korotetusta päivärahasta ja vuosilomakustannuskorvauksen korottamisesta aiheutuva meno rahoitettaisiin työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Vuoden 2006 alusta voimaan tulleen rahoitusuudistuksen yhteydessä sitouduttiin siihen, että työtulovakuutuksen rahoittamiseen kerättävät vakuutusmaksut eivät nousisi vuonna 2007 vuodelle 2006 vahvistetusta maksutasosta. Koska rahoitusuudistus tuli voimaan siten, että vuoden 2006 menot vastaavat maksut joudutaan keräämään yhdentoista kuukauden aikana koko vuoden maksukertymän sijasta, sekä työnantajien että vakuutettujen maksut ovat vuonna 2006 0,04 prosenttiyksikköä korkeammat kuin ne muutoin olisivat. Edellä esitetystä ja maksujen perusteena olevan palkkasumman kasvusta johtuen vakuutusmaksuja ei tarvitse korottaa uudistuksen vuoksi.

Päivärahamenoon kohdistuva vaikutus työnantajien sairausvakuutusmaksussa on 0,04 prosenttiyksikköä ja palkansaajien ja yrittäjien (jatkossa vakuutetut) päivärahmaksuun 0,04 prosenttiyksikköä. Lisäksi

työnantajien keskinäistä kustannusten tasaimista varten työnantajien sairausvakuutusmaksua perittäisiin 0,01 prosenttiyksikköä, ja tällä maksutuotolla rahoitettaisiin vuosilomakustannuskorvauksen korottamisesta syntyvä menokasvu.

Vuonna 2007 työnantajien sairausvakuutusmaksu, jolla rahoitetaan työtulovakuutuksen menoja, olisi 2,06 prosenttia perusteena olevasta palkasta. Työnantajien maksamat vakuutusmaksut nousisivat 32 miljoonaa euroa verrattuna tilanteeseen, jossa ehdotettuja muutoksia ei tehtäisi. Kuntien, valtion ja yksityisen sektorin työnantajien kesken maksukorotuksesta aiheutuva vakuutusmaksutuotto jakaantuisi siten, että kuntatyönantajien maksut kasvaisivat 6,5 miljoonaa euroa, valtion maksut kasvaisivat 2,5 miljoonaa euroa ja yksityisen sektorin työnantajien maksut kasvaisivat 23,0 miljoonaa euroa.

Vakuutettujen päivärahamaksu vuonna 2007 olisi 0,76 prosenttia perusteena olevasta palkasta. Vakuutettujen bruttona arvioitu maksuosuus kasvaisi 27 miljoonaa euroa verrattuna tilanteeseen, jossa ehdotettuja muutoksia ei tehtäisi. Verovähennyksiin tästä menokasvusta hyväksyttäisiin arvion mukaan 40 prosenttia, ja kun päivärahamaksusta saatava verohyöty 11 miljoonaa huomioidaan, vakuutettujen vakuutusmaksujen nettokasvu vuonna 2007 olisi 16 miljoonaa euroa.

Valtion työtulovakuutukseen kohdistuva rahoitusosuus on voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan vähimmäismääräisistä päivärahaetuksista syntyvää menoa vastaava määrä lisätynä yrittäjien sairaanhoidon tasoisen työterveyshuollon korvausten määrällä. Esityksessä ehdotetaan, että valtio rahoittaisi vuodesta 2007 lukien työministeriön työryhmäehdotusten toteuttamisesta johtuvaan osuuden vanhempainpäivärahoista aiheutuvasta menosta. Ottovanhempien vanhempainrahakauden pidentämisen 20 maksupäivällä on arvioitu koskevan alle 400 vakuutettua vuositasona. Muutoksesta aiheutuvan menonlisäyksen on arvioitu olevan 0,4 miljoonaa euroa. Rekisteröidyssä parisuhteessa maksettavan vanhempainrahan on arvioitu koskevan alle kymmentä vakuutettua vuositasona. Koska rekisteröidyn parisuhteen perusteella maksettava vanhempainraha ei lisää etuuden maksupäiviä, sen vaikutus menoihin

on vähäinen. Isäkuukauden joustavoittamisen on arvioitu lisäävän isäkuukauden käyttöä kymmenellä prosentilla nykytilaan verrattuna, ja tästä aiheutuva kustannus olisi noin 0,4 miljoonaa euroa. Näiden muutosten on arvioitu yhteensä lisäävän päivärahamenoa 0,8 miljoonaa euroa vuonna 2007. Tämän menon rahoitus on ehdotettu toteutettavaksi siten, että edellä esitettyjen rahoituskohteiden lisäksi valtio rahoittaisi jatkossa 0,1 prosenttia työtulovakuutuksen vanhempainpäivärahoista aiheutuvasta menosta. Vuonna 2007 valtion rahoitusosuus edellä mainitun prosentin perusteella olisi 0,8 miljoonaa euroa.

Esitys lisäisi vuositasolla sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen päivärahamenoa 55 miljoonaa euroa ja vuosilomakustannuskorvauksesta aiheutuvaa menoa 5 miljoonaa euroa. Päivärahamenossa syntyvä kasvu jakaantuisi siten, että menonlisäyksestä maksettaisiin työnantajille äitiysrahakauden aikaisen palkanmaksun korvauksena vuositasolla 22 miljoonaa euroa. Vuosilomakustannuskorvauksen kasvu 5 miljoonaa euroa maksetaan kokonaisuudessaan työnantajille. Vuosilomakustannuskorvauksen korottamisen jälkeen työnantajalle maksettava korvaus kattaisi keskimäärin sekä bruttopalkan että lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Koska korotukseen valittu kerroin perustuu lakisääteisten sosiaalivakuutusmaksujen keskiarvoon, kaikilla sektoreilla tai toimialoilla korvaus ei kattaisi kaikkia työnantajan todellisia kustannuksia.

Työnantajille maksettavat äitiysvapaan palkallisuudesta aiheutuvat korvaukset kasvaisivat yhteensä 22 miljoonaa euroa vuositasolla. Muutoksen jälkeen äitiysrahakauden palkallisuudesta työnantajille aiheutuvat korvaamatta jäävät kustannukset olisivat vuositasolla arviolta 51 miljoonaa euroa. Kustannukseen sisältyy sekä korvaamatta jäävää palkkakustannusta että työnantajan lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Työnantajille aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on perusteltua arvioida kokonaisuutena, jossa huomioidaan työnantajien vakuutusmaksujen kasvu ja toisaalta työnantajille maksettavien korvausten korottuminen. Vaikutukset on arvioitu ehdotetulla maksutasolla ja nykyisellä maksettavien korvausten jakautumisella kuntatyönantajan, valtiotyönantajan ja yksityisen

sektorin työnantajien kesken. Näillä reunaehdoilla ehdotuksen nettovaikutus kunta-työnantajille olisi vuositasolla 4 miljoonaa euroa nykytilaan verrattuna, valtiotyönantajalle esityksellä ei olisi vaikutuksia ja yksityisen sektorin työnantajille ehdotuksen nettovaikutus olisi vuositasolla -9 miljoonaa euroa. Yksityiselle sektorille aiheutuva taloudellinen vaikutus johtuu siitä, että ehdotuksen mukaan kaikki työnantajat maksaisivat korotettua vakuutusmaksua siitä riippumatta, saavatko ne päivärahaa palkkakustannusten korvauksena. Yksityisellä sektorilla on työvoima- ja naisvaltaisia aloja, kuten kaupan ja majoitusala, joilla ei makseta äitiysvapaan ajalta palkkaa, jolloin työnantaja ei myöskään voi saada päivärahaa korvaukseksi palkanmaksusta. Työnantajan maksama maksu ohjautuukin näillä aloilla työntekijöille maksettavan päivärahan korotukseen.

Vakuutetuille maksettavista päivärahoista aiheutuva meno nousisi vuositasolla 33 miljoonaa euroa. Verojen osuus menokasvusta on 10 miljoonaa euroa, ja muutoksen nettovaikutus vakuutetuille on 23 miljoonaa euroa. Kun keskimääräisen ansioperusteisen äitiyspäivärahan on ilman muutoksia arvioitu olevan vuonna 2007 51,82 euroa, korotuksen vaikutuksesta keskimääräinen ansioperusteinen äitiyspäiväraha olisi 56 ensimmäisen arkipäivän ajalta 66,63 euroa. Isien tuloihin perustuvan keskimääräisen ansioperusteisen vanhempainpäivärahan on arvioitu olevan vuonna 2007 70,19 euroa, ja korotuksen vaikutuksesta keskimääräinen ansioperusteinen vanhempainraha olisi 50 ensimmäisen arkipäivän ajalta 83,57 euroa.

Taloudellisissa vaikutuksissa ja ehdotetuissa vakuutusmaksuissa on otettu huomioon työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun vähentämisestä johtuva vaikutus. Tästä niin kutsutusta prosenttivähennyksestä annetaan hallituksen esitys syysistuntokaudella 2006.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä on ehdotettu, että äitiysraha olisi 56 ensimmäiseltä arkipäivältä ja isälle myönnettävä vanhempainraha 50 ensimmäi-

seltä isälle maksettavalta arkipäivältä korkeampi kuin se sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suuruutta koskevan pääsäännön mukaan olisi. Esityksellä ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa yleisiä sairaus- tai vanhempainpäivärahan määrän laskemista koskevia säännöksiä. Näin ollen edellä mainittuja maksuaikoja lukuun ottamatta etuus määräytyisi kuten voimassa olevan lain perusteella nykyisin tapahtuu. Kansaneläkelaitos joutuukin ehdotuksen toteutuessa laskemaan vakuutetulle kaksi eri suuruista päivärahaa; äidille äitiysrahan korotuksen ajalta ja tämän jälkeen, ja isälle vanhempainrahakauden korotuksen ajalta ja toisaalta isyyksirahan ajalta. Päivärahan määrää koskeva päätös voitaisiin kuitenkin antaa yhdellä kertaa, joten päätösten määrä ei kasvaisi. Isäkuukauden käytön muuttaminen joustavammaksi lisäisi todennäköisesti jonkin verran ilmoitettuun vanhempainrahakautteen tehtäviä muutoksia. Voidaan arvioida, että päivärahoja ja niiden käyttöä koskeva neuvonta- ja asiakaspalvelutarve kasvaisi hieman. Muutoksen voimaantulovaiheessa toimeenpanosta aiheutuvan lisätyömäärän on kuitenkin arvioitu olevan vähäinen.

Sairausvakuutuksen rahoitusuudistus tuli voimaan vuoden 2006 alusta lailla 1113/2005. Tuolloin uudistuksen mukaisten uusien maksujen periminen ja tilittäminen edellytti muutoksia verohallinnon tietojärjestelmiin. Siirtymävaiheessa verohallinnon kustannukset on arvioitu noin 0,8 miljoonaksi euroksi. Nyt ehdotetuissa muutoksissa on kyse jo käyttöön otetun järjestelmän mukaisesta vakuutusmaksujen vahvistamisesta, joten ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan vaikutusta verohallinnon vuotuisiin kustannuksiin, jotka uudistuksen yhteydessä arvioitiin olevan noin 0,05 miljoonaa euroa.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikutukset sukupuolten asemaan

Työnantajakustannusten korvaaminen

Esityksessä ehdotettu vanhemmuudesta aiheutuvien työnantajakustannusten nykyistä parempi korvaaminen tasoittaa työnantajien välisiä vanhemmuudesta aiheutuvia kustan-

nuksia. Koska isien vanhempainvapaat ovat useimmiten palkattomia, kustannusvaikutus kohdistuu nykyisin ennen kaikkea niille naisten työnantajille, joilla on palkanmaksuvelvollisuus äitiysvapaan ajalta. Rahoitusratkaisu, jossa menonlisäys rahoitetaan yhteisesti vakuutusmaksuilla, jakaa kustannuksia tasaisesti sekä mies- että naisvaltaisille aloille, ja toisaalta sekä äidin että isän työnantajille.

Kuten taloudellisten vaikutusten yhteydessä on esitetty, palkallisen äitiysrahakauden ajalta työnantajille syntyvät kustannukset alentuisivat vuositasolla nykytilaan verrattuna 22 miljoonaa euroa. Ehdotuksen mukainen nykyistä parempi kustannusten korvaustaso tukeekin naisvaltaisten alojen työnantajien työllistämismahdollisuuksia ja esimerkiksi sijaisten palkkaaminen helpottuu äitiysvapaasta johtuvan korvaamatta jäävän palkkamenon pienentyessä.

Määräaikaiset työsuhteet ovat yleisempiä nuorilla naisilla kuin muihin ikäryhmiin kuuluvilla naisilla. Naiset ovat myös miehiä useammin määräaikaisissa töissä. Usein määräaikaisen työn peruste on sijaisuus. Määräaikaisuutta käytetään myös silloin, kun työ on projektiluontoinen, ja sillä on olemassa selvä aloittamis- ja päättymisajankohta. Parantamalla vanhemmuudesta aiheutuvien työnantajakustannusten korvaustasoa esityksellä pyritään myös vaikuttamaan työnantajien mahdollisuuksiin palkata ihmisiä vakituisiin työsuhteisiin ja vähentämään nuorten naisten määräaikaisia työsuhteita.

Työnantajille äitiysvapaan ajalta maksettavien palkkakustannusten korvaaminen on ehdotettu toteutettavaksi korottamalla äitiysrahaa ensimmäiseltä 56 maksupäivältä. Korotuksen ensisijainen tavoite on parantaa työnantajalle maksettavia korvauksia ja näin alentaa työnantajalle vanhemmuudesta aiheutuvia kustannuksia, sillä päiväraha maksetaan työnantajalle, jos tämä maksaa palkkaa äidille. Kuitenkin, jos palkanmaksusta ei ole sovittu työehtosopimuksessa taikka työsopimuksessa, äiti saa näin määritellyn päivärahan itselleen. Kyse on toimenpiteestä, jonka perusteena on ensisijaisesti työnantajakustannusten korvaamisen parantuminen, ja toissijaisena vaikutuksena on parantaa niiden perheiden taloudellista asemaa, joissa äidillä ei ole oikeutta palkkaan äitiysvapaan ajalta.

Perhevapaiden käytön jakaminen

Perhevapaiden käytön keskittyminen äideille on ongelma paitsi naisten työmarkkina-aseman, myös perheen sisäisen tasa-arvon kannalta. Tasa-arvonäkökulma liittyy paitsi yhtäläisiin mahdollisuuksiin osallistua työelämään, myös yhtäläisiin mahdollisuuksiin käyttää perhevapaita ja osallistua lasten hoitoon. Vaikka lainsäädännön tasolla isillä on äitien kanssa yhtäläinen oikeus käyttää vanhempainrahakautta, käytäntö on osoittanut, että vapaiden jakaminen ei toteudu. Kansaneläkelaitoksen julkaiseman tutkimuksen mukaan syynä tähän on paitsi perheen toimeentuloon liittyvät ennakkoasenteet, myös sukupuolirooleihin liittyvät vanhempien omat asenteet, työnantajien asenteet, työtovereiden asenteet ja esimerkiksi pelko vanhempainvapaan käytön vaikutuksesta tulevaan urakehitykseen.

Vastapainoksi edellä kuvatuille isien vapaan käytön esteille esitykseen sisältyykin ehdotus isien vanhempainrahan ja isyyserärahakauden korottamisesta vanhempainrahakauden ja isäkuukauden ajalta. Samoin esitykseen sisältyy erityisesti isille kohdennettu mahdollisuus myöhentää osa vanhempainvapaasta käytettäväksi viimeistään siihen mennessä, kun äitiysrahakauden välittömäksi jatkoksi maksettavan vanhempainrahan päättymisestä on kulunut 180 kalenteripäivää. Tältä osin ehdotus kohtelee eri tavalla naisia ja miehiä. Näillä lisäkannustimilla pyritään kuitenkin nostamaan niiden isien määrää, jotka käyttävät oikeuttaan vanhempainvapaaseen. Ehdotuksen perustarkoituksena onkin tasata perheiden sisäisiä eroja vanhempien osallistumisessa pienen lapsen kotihoitoon, ja kyse on perheen yhteisestä valinnasta.

Työnantajan kannalta naisen palkallinen äitiysvapaa sekä pitkälle perhevapaalle jääminen aiheuttavat ylimääräistä kustannusrasitusta ja työn organisointiin liittyviä ongelmia. Suomalaiset isät käyttävät alle neljä prosenttia vanhempainvapaapäivistä, kun luku Ruotsissa ja Islannissa on yli 20 prosenttia. Isän vanhempainrahaa korotetaan, jotta miehet käyttäisivät enemmän perhevapaita. Myös isäkuukauden joustavoittamisella pyritään tähän samaan tavoitteeseen. Jos isät käyttävät tulevaisuudessa nykyistä enemmän vanhem-

painvapaita, vanhemmuudesta aiheutuvat työnantajakustannukset jakaantuvat nykyistä tasaisemmin miesten ja naisten työnantajien kesken. Muutos parantaa välillisesti naisten työmarkkina-asemaa. Lisäksi isien jääminen vanhempainvapaalle parantaa isän ja lapsen kiintymyssuhdetta ja lisää tasapuolisempaa hoito- ja kasvatusvastuun jakoa perheessä. Sekä työnantajat että työntekijät hyötyvät siitä, että työelämän tasa-arvo lisääntyy, sekä siitä, että työn ja perheen yhteensovittamista tuetaan. Ehdotuksella tavoitellaan pitkällä tähtäimellä vanhempien yhtäläistä osallistumista vanhempainvapaiden käyttöön.

Muut vaikutukset

Sekä äitiysrahan korottaminen että isän vanhempainrahan korottaminen on toteutettu siten, että etuuden määrä muissa tilanteissa (äidille 56 äitiysrahapäivän täyttymisen jälkeen ja vanhempainrahakaudella, isälle isyyserärahakaudella ja vanhempainrahakaudella 50 arkipäivän täyttymisen jälkeen) määräytyy kuten nyt. Vaikka esityksellä parannetaan etuuden tasoa tietyissä tilanteissa, siinä ei esitetä heikennyksiä päivärahakauden määrään muissa tilanteissa. Esityksellä ei myöskään muuteta jo nyt voimassa olevassa laissa säädettyjä vanhempainpäivärahausien käyttöön liittyviä oikeuksia, vaan nämä oikeudet pysyvät ennallaan.

Isäkuukauden käytön muuttuminen joustavammaksi helpottaa myös työpaikoilla tehtäviä sijaisjärjestelyjä: voimassa oleva laki ohjaa äitejä palaamaan isäkuukauden ajaksi työhön taikka käyttämään kertynyttä vuosilomaa. Tilanteessa, jossa äidin on tarkoitus jäädä hoitovapaalle, kuukauden kestävä palaaminen työhön voi katkaista äidin tilalle palkatun sijaisen työllistymisen myös silloin, jos sijaisen työsuhteen on tarkoitus jatkua myös hoitovapaan ajan. Toisaalta erityisesti pientyönantajalle vuosilomapalkan maksaminen yhtä aikaa sijaisen palkanmaksun kanssa voi olla merkittävä taloudellinen rasite.

5. Asian tausta ja valmistelu

Perhevapaista työnantajille aiheutuvia kustannuksia ja toisaalta perhevapaiden tasai-

semman käytön edistämistä koskeva maininta sisältyy hallituksen esitykseen laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta (HE 195/2004), ja esityksen johdosta annettuun eduskunnan vastaukseen EV 24/2005 vp sisältyy asiaa koskeva lausuma. Vastaukseen sisältyvässä lausumassa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

Tulevaisuusvaliokunta on Valtioneuvoston väestökehityksestä, väestöpolitiikasta ja ikärakenteen muutokseen varautumisesta antaman selonteon (VNS 8/2004 vp) johdosta antamassaan mietinnössä (TuVM 1/2005 vp) edellyttänyt, että työelämän tasa-arvon lisäämiseksi ja muun muassa pätkätyöongelmien ratkaisemiseksi vanhemmuuden kustannuksia tulee jakaa oikeudenmukaisemmin. Valiokunta totesi mietinnössään muun muassa, että perhevapaiden epätasainen jakautuminen miesten ja naisten kesken selittää osaltaan sitä, että määräaikaiset työt tietyissä ikäryhmissä kasaantuvat nimenomaan naisille.

Myös samapalkkaisuusohjelmatyöryhmä piti perhevapaiden tasaisempaa jakamista ja isien perhevapaiden käytön lisäämistä keskeisenä tasa-arvoa edistävänä tekijänä. Työryhmämuistiossa, joka on julkaistu vuonna 2005 Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisusarjassa, työryhmä totesi seuraavaa: ”Perhevastuiden hoitoa koskeva epätasapaino näyttää tutkimusten mukaan olevan palkkauksellista eriarvoisuutta ylläpitävä tekijä. Esimerkiksi vuonna 2003 isistä hieman alle 6 prosenttia käytti oikeuttaan vanhempainvapaaseen. On sen vuoksi tärkeää, että tätä tasapainoa järjestelmällisesti lisätään. Mahdollisina keinoina ovat ennen muuta tähän suuntaan vaikuttava kasvatusta ja koulutus, mutta myös taloudelliset kannustimet, jotka ohjaavat perhevapaiden käyttöä nykyistä tasapainoisempaan suuntaan.”

Euroopan komission vuonna 2006 julkaisussa raportissa ”Report on equality between women and men, 2006” perhevapaiden jakamisesta todetaan seuraavaa: ”Decisive action should be taken to fight sexist stereotypes and to encourage men to take up their responsibilities in the domestic and family

sphere. This includes the development of incentives, notably financial, that support a better balance of responsibilities and tasks between women and men and strengthen the role of men in care and parental leave.”

Perhevapaiden tasaisempi jakaantuminen sukupuolten kesken ja perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaaminen nykyistä paremmin sisältyy myös Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan vuosille 2004-2007.

Vuoden 2005 aikana perhevapaalainsäädäntöä on selvitetty kahdessa hankkeessa; työministeriön toimeksiannosta työskennellessä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevien säännösten toimivuutta arvioineissa työryhmässä sekä sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta työskennelleen selvityshenkilön hankkeessa, jonka aiheena oli perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksen kehittäminen.

Molemmissa hankkeissa selvitettiin lisäksi perhevapaita koskevan lainsäädännön kehittämistä siten, että lainsäädäntö tukisi nykyistä paremmin perhevapaiden tasaisempaa jakaantumista molempien vanhempien kesken. Työministeriön työryhmän tehtävänä oli myös arvioida työsopimuslain perhevapaasäännösten toimivuutta kaikkien osapuolten kannalta, adoptiovanhemmat, rekisteröidyssä parisuhteessa elävät vanhemmat ja muut perhetyytit mukaan lukien.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 18 päivänä lokakuuta 2005 perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvausten kehittämistä selvittävän työryhmän selvittämään, miten perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksia tulisi kehittää. Lisäksi työryhmän tuli selvittää miten molempien vanhempien erityisesti isien osallistumista lasten hoitoon voitaisiin edistää. Työryhmä antoi ehdotuksensa korvausten kehittämiseksi ja isien vanhempainvapaan käytön edistämiseksi 17 päivänä maaliskuuta 2006.

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä perhevapaakustannuksia selvittäneen työryhmän kanssa. Ehdotukset perustuvat perhevapaakustannusten korvaamisen kehittämistä selvittäneen työryhmän ehdotuksiin. Työryhmässä oli edustajat valtiovarainministeriöstä, Kansaneläkelaitoksesta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta, Suomen Ammattiliitton Keskus-

järjestö SAK ry:stä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta, AKAVA ry:stä, Suomen Yrittäjistä, Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta ja valtion työmarkkinalaitoksesta sekä tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

9 luku. Vanhempainpäivärahat

7 §. Isyysrahakausi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi niin sanotun isäkuukauden käyttöajankohta nykyistä joustavammaksi. Isäkuukauden joustavoittamisesta ehdotetaan säädettäväksi lukuun lisättävässä uudessa 10 a §:ssä. Isäkuukausi koostuu vanhempainrahajaksosta ja isyysrahajaksosta. Isyysrahajakso tulee pitää välittömästi vanhempainrahajakson perään. Luvun 7 §:n 2 momentti esitetään kumottavaksi, ja isäkuukauden osana maksettavasta isyysrahasta ehdotetaan säädettäväksi uudessa 10 a §:ssä.

10 §. Vanhempainrahakausi. Voimassa olevassa lainkohdassa vanhempainrahakauden kesto on määritelty suhteessa äitiysrahajaksoon, ja vanhempainrahan enimmäismaksuaika on 263 päivää vähennettynä maksetuilla äitiysrahapäivillä. Rakenne on perusteltu tilanteessa, jossa koko vanhempainrahakausi on pidettävä välittömästi ja yhdenjaksoisesti äitiysrahakauden päättymisestä lukien. Isäkuukauden joustavoittamisen mahdollistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että vanhempainrahakautta koskevaa 1 momentin säännöstä muutettaisiin siten, että vanhempainrahaa voitaisiin maksaa enintään 158 päivältä välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien. Poikkeuksen tähän enimmäiskeston aiheuttaisi lainkohdan 2 tai 3 momentista johtuva kauden pidentäminen. Poikkeuksen yhdenjaksoisuuteen puolestaan aiheuttaisi isäkuukauden käyttöajankohdan siirtäminen, josta säädettäisiin uudessa 10 a §:ssä.

Voimassa olevan lain mukainen vanhempainrahan maksukausi merkitsee sitä, että kyse on yhdestä, yhdenjaksoisesta kaudesta. Isäkuukauden joustavoittaminen mahdollistaa vanhempainrahakauden pitämisen kahdessa jaksossa. Nämä jaksot muodostaisivat kuitenkin yhden vanhempainrahakauden. Tästä esitetään säädettäväksi muutettavassa

momentissa.

Voimassa olevassa laissa momentin viimeisessä virkkeessä säädetään, että uuden päivärahaoikeuden alkamisen myötä oikeus ensimmäisen lapsen perusteella maksettaviin etuuksiin lakkaa. Tästä ehdotetaan jatkossa säädettäväksi uudessa 15 §:n 2 momentissa, johon koottaisiin päivärahan maksamisen estävät tilanteet.

10 a §. Isäkuukausi. Pykälä on uusi. Esityksessä ehdotetaan, että vanhemmat voisivat sopia siitä, että osa vanhempainrahakaudesta pidettäisiin myöhemmin kuin välittömästi äitiysrahakauden jatkona. Tätä siirrettyä vanhempainrahajaksoa voisi käyttää vain isä. Siirretty vanhempainrahajakso olisi osa 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua vanhempainrahakautta.

Vanhempainrahan maksupäiviä voisi siirtää 12 arkipäivän verran. Nämä arkipäivät, joilta vanhempainrahaa maksetaan, vähentäisivät siis niitä vanhempainrahan maksupäiviä, jotka perhe voi käyttää välittömästi äitiysrahakauden jatkoksi. Jos perhe ei siirrä vanhempainrahapäiviä, äitiysrahakauden jatkoksi maksettaisiin 10 §:n mukaiset 158 vanhempainrahapäivää. Jos perhe siirtää osan vanhempainrahapäivistä käytettäväksi myöhemmin, siirron tulisi olla aina 12 arkipäivää. Näin siirrettävän vanhempainrahan kesto vastaisi sitä maksupäivien määrää, mitä isälle vanhempainrahakauden jatkoksi maksettavan isyysrahan myöntäminen edellyttää. Arkipäivät on määritelty lain 1 luvun 4 §:n 5 kohdassa.

Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan vanhempainrahan jatkoksi maksettavan isyysrahan myöntäminen edellyttää, että isä on käyttänyt vähintään vanhempainvapaaan kaksi viimeistä viikkoa. Koska isäkuukauden käyttöajankohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen voisi pitää myöhemmin kuin äitiysrahaa välittömästi seuravana jaksona, vanhempainrahan jatkoksi maksettavan isyysrahan myöntämisen edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi uuden 10 a §:n 2 momentissa. Lukuun ottamatta käyttöajankohdan joustavoittamista vanhempainrahan jatkoksi maksettavan isyysrahan myöntämisen

edellytykset pysyisivät ennallaan ja ehdotus vastaisi 9 luvun 7 §:n kumottavaksi ehdotettua 2 momenttia. Isä voisi siis edelleenkin pitää välittömästi äitiysrahakautta seuraavan vanhempainrahakauden loppupuolella vanhempainvapaata ja saada vanhempainrahan perusteella hyväkseen isyysrahapäivät.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, milloin siirretty vanhempainraha ja isyysraha olisi viimeistään käytettävä. Siirretty isäkuukausi tulisi käyttää ennen kuin on kulunut 180 kalenteripäivää siitä päivästä, jona äitiysrahan jatkoksi maksettavan vanhempainrahan maksaminen päättyi. Viimeisen isälle suoritettavan isyysrahapäivän tulisi siis olla se päivä, jona mainittu 180 kalenteripäivän jakso täyttyy. Käytännössä siirretty isäkuukausi alkaisi noin kuukautta ennen tämän jakson päättymistä, mutta tarkka alkupäivä riippuisi arkipäivien sijoittumisesta.

Sovellettaessa säännöstä isäkuukauden siirtämisestä, 180 kalenteripäivän ajanjakson laskemisessa noudatettaisiin niitä laskentaperiaatteita, joista säädetään säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/1930). Jos siis esimerkiksi äidille maksettavan vanhempainrahan viimeinen maksupäivä olisi 2. päivänä tammikuuta 2007, 180 kalenteripäivän ajanjakso alkaisi kulua 3. päivänä tammikuuta 2007. Kuten edellä on todettu, isäkuukausi tulisi käyttää siten, että viimeinen vanhempainraha- tai isyysrahapäivä olisi maksettu viimeistään mainittuna 180. päivänä. Mikäli vanhemmat ovat sopineet vanhempainrahapäivien siirtämisestä, mutta isä ei jostakin syystä pidä kyseisiä päiviä, oikeus ei siirtyisi takaisin äidille.

Isäkuukauden käytön muuttaminen joustavamaksi perustuu käytännön tarpeisiin: niissä tilanteissa, joissa perhe haluaa hoitaa lasta kotona, mahdollistettaisiin lapselle yhdenjaksoinen kotihoito ensin vanhempainrahan ja sen jälkeen kotihoidon tuen turvin päivähoiton sijasta. Kotihoito olisi mahdollista ilman, että äiti joutuisi palaamaan isäkuukauden ajaksi työhön taikka käyttämään isäkuukauden aikana vuosilomaoikeuttaan. Vanhempainrahan siirtäminen edellyttäisikin, että lasta olisi hoidettu kotona.

Esityksen mukaan vanhempainrahan siirtäminen edellyttäisi, että välittömästi äitiysrahakauden jatkoksi maksettavan vanhem-

painrahan ja toisaalta siirretyn vanhempainrahan välisenä aikana joko lapsen äiti tai isä hoitaa lasta kotona. Kotihoidon tulisi olla yhdenjaksoista. Tästä säädettäisiin ehdotetun pykälän 4 momentissa.

Esityksessä ehdotetaan, että vanhempainrahapäivien siirtäminen edellyttäisi, että jompikumpi vanhempi on ollut oikeutettu kotihoidon tukeen koska hän on hoitanut lasta, jonka perusteella vanhempainrahaa maksettaisiin. Koska kotihoidon tuen myöntäminen edellyttää, että lapsi ei ole samaan aikaan kunnallisessa päivähoitossa, perhe voisi myönnetyn etuuden avulla esittää selvityksen siitä, että lapsi on ollut kotihoidossa.

Perheen tilanne voi kuitenkin muuttua sen jälkeen kun perhe on päättänyt isäkuukauden siirtämisestä. Momentissa otettaisiinkin nämä muutokset huomioon. Esimerkiksi erityishoitorahan myöntäminen ei estä kotihoidon tuen myöntämistä, joten vakavasta sairaudesta johtuva sairaalahoido ei katkaisisi siirron edellytyksenä olevaa vaatimusta lapsen hoitamisesta kotona. Kotihoidon tukea voidaan maksaa myös vanhemmalle, joka on työtön ja saa työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettua työttömyysetuutta; näissä tilanteissa kotihoidon tuki ja työttömyysetuus sovitetaan yhteen. Myös näissä tilanteissa kotihoidon tuen myöntäminen toimisi selvityksenä lapsen hoitamisesta kotona.

Osassa perheitä vanhempainrahakauden jälkeen käytetään kuitenkin vuosilomia, eikä vanhempien ole välttämättä tarkoitus käyttää kotihoidon tukea ennen työhön paluuta. Näiden tilanteiden huomioimiseksi ehdotetaan, että vanhempainrahapäivien siirtäminen olisi mahdollista myös silloin, kun jompikumpi vanhemmista on tosiasiallisesti hoitanut lasta kotona, mutta kotihoidon tuen myöntämisedellytykset eivät ole täyttyneet. Säännös kattaisi esimerkiksi tilanteen, jossa perhe on oleskellut toisen vanhemman työn vuoksi niin sanotussa kolmannessa maassa, jolloin kotihoidon tukea ei voida maksaa. Samoin säännös kattaisi tilanteen, jossa vanhempi on ollut vuosilomalla, mutta vuosiloma on ollut niin lyhyt, ettei sen ajalta ole myönnetty kotihoidon tukea.

Sen sijaan muut lakisäätteiset vapaat, kuten esimerkiksi opintovapaalaissa (273/1979) tarkoitettu opintovapaa tai vuorotteluvapaas-

ta annetussa laissa (1305/2002) tarkoitettu vuorotteluvapaa eivät täyttäisi vanhempainrahan siirtämisen edellytystä. Kyseisten vapaiden käyttötarkoituksesta on säädetty asianomaisessa laissa, eikä niitä ole tarkoitettu lapsen hoitamista varten. Vanhempainrahaa ei voitaisi maksaa siirrettynä myöskään silloin, jos perheelle on myönnetty yksityisen hoidon tuki, sillä yksityisen hoidon tukea ei makseta lapsen vanhemmalle tämän hoitaessa lasta, vaan tuki maksetaan hoidon tuottajalle. Yksityisen hoidon tuki ei siis ole tarkoitettu etuudeksi, jonka turvin jompikumpi vanhemmista itse hoitaa lasta kotona.

12 §. *Ottovanhemman vanhempainraha-kausi.* Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan, jos ottolapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluttua lapsen syntymästä, vanhempainrahaa maksetaan 180 arkipäivältä. Esityksessä ehdotetaan, että ottovanhempien vanhempainrahakautta pidennettäisiin, ja että vanhempainrahaa maksettaisiin 200 arkipäivältä silloin, kun lapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluttua lapsen syntymästä.

Uuden lapsen syntymän tai lapseksi ottamisen perusteella maksettavan päivärahan vaikutuksesta edellisen lapsen perusteella syntyneisiin vanhempainpäiväraha-kausiin säädetään nykyisin pykälän 2 momentissa. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 15 §:n 2 momenttiin.

15 §. *Vanhempainpäivärahan maksamisen rajoitukset.* Vanhempainpäiväraha-oikeuden rajoitukset sisältävään pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Momentissa säädetäisiin voimassa olevan lain 10 §:n 1 momenttia ja 12 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla uuden lapsen syntymän perusteella alkavan vanhempainpäiväraha-oikeuden vaikutuksesta edellisen lapsen perusteella maksettavaan vanhempainpäivärahaan.

Voimassa olevien vanhempainpäivärahoja koskevien säännösten nojalla äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan maksaminen päättyy, jos kesken kauden alkaa oikeus erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan uuden lapsen syntymän perusteella. Säännöksellä turvataan se sairausvakuutuslain mukainen peruseriaate, että etuutta ei voida maksaa samanaikaisesti usean lapsen perusteella, ellei kyse ole monikkolapsista. Sama periaate koskee

myös ottovanhemmille maksettavia päivärahoja.

Uuteen 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi muutettavaksi esitettyyn 9 luvun 10 §:n 1 momenttiin ja kokonaisuudessaan muutettavaksi esitetyn 12 §:n nykyiseen 2 momenttiin sisältyvät säännökset siitä, että oikeus uuteen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan estää etuuksien maksamisen edellisen lapsen perusteella. Kun oikeus päivärahaan uuden lapsen syntymän tai lapseksiottamisen perusteella alkaa, päättyisi oikeus niin vanhempainrahaan kuin isyysrahaankin edellisen lapsen perusteella. Samoin säännös koskisi äitiysrahaa silloin, jos kesken äitiysrahakauden alkaisi oikeus ottovanhemman vanhempainrahaan.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että mikäli ennen siirrettyjen vanhempainrahapäivien alkamista taikka vanhempainrahan maksupäivien kuluessa alkaa oikeus uuteen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan, oikeus edellisen lapsen perusteella maksettavaan vanhempain- tai isyysrahaan päättyy tai oikeutta ei lainkaan synny. Ehdotus liittyy isäkuukauden joustavoittamiseen. Jos vapaasta on jo ilmoitettu työnantajalle, perhe voisi menettää oikeuden käyttää siirretty isäkuukausi. Tästä syystä työsopimuslain 4 luvun mukaisena vapaan ajankohdan muuttamiseksi edellytettynä painavana syynä tulisivin pitää tilannetta, jossa uuden päiväraha-oikeuden vuoksi aiemmin ilmoitettua vapaata tulisi aikaistaa.

16 §. *Vanhempainraha rekisteröidyssä parisuhteessa.* Pykälä on uusi. Voimassa olevan sairausvakuutuslain nojalla rekisteröidyssä parisuhteessa vain sille parisuhteen osapuolella, joka on lapsen vanhempi, voidaan maksaa vanhempainpäivärahaa. Esityksessä ehdotetaan, että myös vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, olisi jatkossa oikeus vanhempainrahaan.

Ehdotuksen mukaan, mitä lain 9 luvussa säädetään vanhempainrahasta, koskisi myös sellaisia vakuutettuja, joiden parisuhde on rekisteröity siten kuin rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) säädetään. Ainoan poikkeuksen tästä periaatteesta muodostaisi isäkuukauden siirtäminen. Vanhempainrahaa voitaisiin maksaa sekä naiselle että miehelle, joka on rekisteröidyssä

parisuhteessa lapsen vanhemman kanssa. Säännöstä ei siis sovellettaisi sellaisiin pareihin, jotka jatkuvasti elävät yhdessä ilman, että he rekisteröivät parisuhdettaan.

Vanhempainrahan myöntäminen vakuutetulle, joka ei ole lapsen vanhempi, edellyttäisi, että lapsi on syntynyt vakuutetun kumppanille sen jälkeen, kun parisuhteen rekisteröinti on tapahtunut. Vanhempainraha voitaisiin myöntää vakuutetulle myös silloin, jos parisuhteen toinen osapuoli on ottanut alle 7-vuotiaan lapsen ottolapseksi sen jälkeen, kun parisuhteen rekisteröinti on tapahtunut. Näissä tilanteissa katsottaisiin, että lapsi on syntynyt tai otettu lapseksi siihen perheeseen, jonka parisuhteensa rekisteröineet vakuutetut muodostavat. Edelleen edellytettäisiin, että vakuutettu asuu samassa taloudessa lapsen ja tämän vanhemman kanssa. Etuutta voitaisiin maksaa rekisteröidyn parisuhteen osapuolten sopimuksen mukaan heistä jommallekummalle. Kuten avioliitossa olevien vakuutettujen kohdalla, etuutta ei myönnettäisi, jos vakuutettu muuttaa erilleen lapsen vanhemmasta välien rikkoutumisen vuoksi.

11 luku. Päivärahaetuuksien määrä

1 §. Päivärahaetuuksien määrä työtulojen perusteella. Esityksessä ehdotetaan, että äidin äitiysrahan ja isälle maksettavan vanhempainrahan tasoa korotettaisiin määrääjältä. Muutoksesta ehdotetaan säädettäväksi 11 luvun 1 §:ään lisättävässä uudessa 2 momentissa.

Ehdotuksen mukaan äitiysrahan määrä olisi 56 ensimmäisen arkipäivän ajalta 90 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti tuloajoja sovelletaan myös luvun 4 §:ssä tarkoitettuihin työtuloihin. Tuloraja ilmoitettaisiin momentissa vuoden 2004 tasossa. Näin tuloraja vastaisi pykälän 1 momentissa olevaa ylempää tulorajaa. Pykälän 1 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi, jolloin siihen sisältyviä tuloajojakaan ei ehdoteta muutettavaksi vastaamaan vuoden 2006 tasoa. Päivärahan määrittelyssä luovuttaisiin alemmasta 1 momentin mukaisesta taitteesta. Ylempi taite kuitenkin

säilytettäisiin, mutta sen ylittävältä osalta vuosityötulo kartuttaisi päivärahaa nykyistä korkeammalla prosentilla, joka olisi 32,5 vuosityötulon kolmassadasosasta. Äitiysrahan määrästä säädettäisiin lisättävän momentin 1 kohdassa. Ehdotetun 56 maksupäivän päätyttyä äidille maksettava äitiysraha ja vanhempainraha määriteltäisiin kuten voimassa olevassa laissa säädetään. Samoin ennen äitiysrahaa maksettava erityisäitiysraha määriteltäisiin voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Ehdotetussa 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin isälle maksettavan vanhempainrahan ja isäkuukaudelta maksettavan isyysrahan määrästä. Ensimmäisen 50 isälle maksettavan arkipäivän ajalta vanhempainraha olisi 80 prosenttia sen perusteena olevien verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä edellä mainittua, vuoden 2004 tasossa ilmoitettua 41 110 euron tulorajaa. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti tuloajoja sovelletaan myös luvun 4 §:ssä tarkoitettuihin työtuloihin. Korotus koskisi myös isäkuukauden ajalta maksettavaa isyysrahaa, jos korotukseen oikeuttavia maksupäiviä on jäljellä. Äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana maksetun isyysrahan ja isälle mahdollisesti maksettava vanhempainpäiväraha 50 arkipäivää ylittävältä ajalta määräytyisi kuten nykyisin. Jos siis isä olisi käyttänyt 50 korotukseen oikeuttavaa vanhempainrahapäivää jo vanhempainrahakauden aikana, isäkuukauden aikaiset etuudet määräytyisivät kuten nykyisin. Säännös koskisi suoraan 9 luvun nojalla myös ottoisää.

Lainkohdan 2 ja 3 momenttiin, jotka siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, ehdotetaan tehtäväksi uudesta 2 momentista johtuva tekninen muutos, jonka perusteella korotettuihin vanhempainpäivärahoihin sovelletaan vakuutetun verotuksessa todettujen työtulojen tarkistamista palkkakertoimella ja toisaalta momentissa tarkoitettujen kertymäprosenttia säätelevien tuloajojen tarkistamista kalenterivuositain palkkakertoimella. Samalla uuden työntekijän eläkelain (395/2006) voimaantuloon liittyen tarkistetaan palkkakerrointa koskeva viittaus mainittuun lakiin.

9 §. Isän vanhempainpäivärahan määrä. Lainkohdassa säädetään isän isyysrahan ja

isälle maksettavan vanhempainrahan määrästä. Voimassa olevan lain mukaan, kun etuutta maksetaan saman lapsen perusteella, etuuden määrä pysyy koko ajan samana. Etuuden määrä ei siis muutu, vaikka isän tulot paransivatkin hänelle maksettavien isyysrahan ja vanhempainrahan välisenä aikana. Toisaalta säännös myös turvaa isän päivärahan tasoa, sillä etuuden taso ei myöskään heikkene, jos isän työtulot alenevat taikka etuuden perusteena olevan tulo laji muuttuu esimerkiksi työttömyyden vuoksi.

Ehdotuksen mukaan tästä peruseriaatteesta ei luovuttaisi, vaan isälle saman lapsen perusteella maksettava etuus säilyisi koko ajan saman suuruisena. Vanhempainrahaa ja isyysrahaa ei siis määriteltäisi uusien tulojen perusteella myöskään silloin, jos isä on vanhempien sopimuksen mukaisesti 9 luvun 10 a §:ssä tarkoitettulla tavalla siirtänyt osan vanhempainrahapäivästä käytettäväksi ennen kuin edellisen vanhempainrahajakson päättymisestä on kulunut 180 kalenteripäivää. Koska kuitenkin isän vanhempainrahan määrää on ehdotettu korotettavaksi ensimmäisen hänelle maksettavan 50 arkipäivän ajalta, lainkohdan 1 momenttiin esitetään tehtäväksi korotettua etuutta koskeva viittaus uuteen 1 §:n 2 momenttiin.

14 luku. Vuosilomakustannuskorvaus

3 §. Korvauksen määrä. Lainkohdan 2 momentissa säädetään vuosilomakustannuskorvauksen perusteesta ja sen määrästä. Esityksessä ehdotetaan, että vuosilomakustannuskorvauksen perusteena olisi jatkossa vakuutetun vanhempainpäivärahan perusteena olleen työtulon kolmassadasosa korotettuna yksityisten alojen työnantajien lakisääteisten sosiaalivakuutusmaksujen keskiarvolla.

Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan vuosilomakustannuskorvauksen perusteena on vakuutetulle maksettu vanhempainpäiväraha. Päivärahan laskennassa noudatettavat niin kutsutut taitteet alentavatkin työnantajalle maksettavan vuosilomakustannuskorvauksen korvausastetta etenkin, jos työntekijän palkka on suuri. Ehdotuksen mukainen korvauksen laskentatapa, jossa perusteena on etuuden perusteena ollut vuosityötulo, estää tämän vääristymän syntyminen.

Korvauksen perusteena olevalla työtulolla tarkoitettaisiin sairausvakuutuslain 11 luvun 3 tai 4 §:n perusteella määriteltyä vuosityötuloa, jossa on jo huomioitu luvun 5 §:ssä tarkoitettut vähennettävät tuloerät. Jos vanhempainpäiväraha on perustunut luvun 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla sitä edeltäneeseen etuuteen, korvauksen perusteena käytettäisiin sitä 11 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tuloon perustuvaa vuosityötuloa, jonka perusteella päiväraha olisi määritelty, jollei etuudesta määritelty päiväraha olisi ollut vakuutetun kannalta parempi. Jos tällaista vertailutuloa ei ole, ei työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta kertyisi. Näissä tilanteissa työnantajan saama vuosilomakustannuskorvaus voisi siis alentua nykytilaan verrattuna.

Jos vakuutetulle on maksettu vähimmäismääräisen suuruista vanhempainpäivärahaa, ja tämä on johtunut vakuutetun vuosityötulojen pienuudesta (alle 6 513 euroa vuodessa vuonna 2006), vuosilomakustannuskorvauksen peruste määriteltäisiin todellisten vuosityötulojen perusteella. Suojasäännös, joka oikeuttaa vakuutetun vähimmäismäärän suuruiseen vanhempainpäivärahaan, ei siis vaikuttaisi vuosilomakustannuskorvauksen suuruuteen. Perusteena ei siis käytettäisi sitä vuosityötuloa, jota vähimmäismääräisen suuruisen päivärahaetuus vastaisi, vaan vuosilomakustannuskorvauksen perusteena olisi aina todellinen vuosityötulo, joka voisi alittaa edellä mainitun 6 513 euroa. Näissä tilanteissa työnantajan saama korvaus voisi siis alentua nykytilaan verrattuna.

Vuosityötulo jaettaisiin kolmella sadalla, ja näin saatu summa olisi vuosilomakustannuskorvauksen päiväkohtainen peruste. Kuten voimassa olevan lainkin mukaan tätä perustetta korotettaisiin kertoimella. Kertoimen suuruus vastaisi lähtökohtaisesti yksityisten alojen työnantajien keskimääräisiä, vuosilomapalkasta maksettavia lakisääteisiä sosiaalivakuutusmaksuja. Kertoimessa huomioitaisiin päivärahaetuutta määriteltäessä tehtävä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun suuruinen vähennys sen suuruisena kuin vähennys on vuonna 2006. Näiden maksujen muutokset eivät vaikuttaisi kertoimen suuruuteen. Kertoimen suuruus olisi näillä esitetyillä perus-

teilla 1,26.

15 luku. **Toimeenpanoa koskevat säännökset**

4 §. *Päivärahaetuuksien hakemista koskevat määräajat* Lainkohdassa säädetään niistä määräajoista, joita vakuutetun on noudatettava hakiessaan tässä laissa tarkoitettuja päivärahoja. Määräajat vaihtelevat etuuskohtaisesti. Voimassa olevan lain mukaan vanhempainrahaa ja osittaista vanhempainrahaa on haettava kuukautta ennen kuin etuuden maksamisen halutaan alkavan. Isyysrahaa puolestaan haetaan viimeistään kaksi kuukautta sen jälkeen, kun vanhempainrahakausi on päätynyt.

Pykälän 1 momentin 3, 4 ja 5 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi isäkuukauden joustavoittamisesta aiheutuvan muutoksen vuoksi. Mahdollisuus siirtää isäkuukausi käytettäväksi ennen kuin on kulunut 180 kalenteripäivää edellisen vanhempainrahajakson päättymisestä edellyttää, että tästä ilmoitetaan Kansaneläkelaitokselle riittävän varhaisessa vaiheessa. Ensinnäkin tieto siitä, että viimeiset 12 vanhempainrahapäivää siirretään isälle, tulee toimittaa Kansaneläkelaitokselle hyvissä ajoin ennen kuin kyseiset päivät on maksettu äidille. Lisäksi isäkuukauden alkamisesta tulee olla tieto riittävän aikaisin, jotta kyseiseltä ajalta ei synny kotihoidon tuen liikkamaksua.

Uudeksi 5 kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi se, että vanhempainpäivärahaa 10 a §:n mukaiselta isäkuukaudelta tulisi hakea kahta kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada. Tästä muutoksesta johtuen 3 ja 4 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos, jossa viitataan uuteen 5 kohtaan. Uuden 5 kohdan lisäämisen vuoksi nykyinen 5 kohta siirtyisi 6 kohdaksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään sairauspäivärahan maksamisen edellyttämästä selvityksestä silloin, kun työkyvyttömyys jatkuu määräajaksi myönnetyn sairauspäivärahauden jälkeen. Vastaavaa, lääketieteellisen selvityksen esittämistä noudatetaan myös erityishoitorahassa, kun erityishoitorahan myöntämisen edellytykset jatkuvat määräajaksi myönnetyn erityishoitorahakauden jälkeen. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi

erityishoitorahan myöntämistä koskevia edellytyksiä koskeva täsmennys. Muutos vastaa Kansaneläkelaitoksen noudattamaa vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

4 a §. *Velvollisuus ilmoittaa vanhempainrahan siirtämisestä.* Pykälä on uusi. Pykälässä säädettäisiin ajasta, jossa vanhempien tulisi ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle siitä, että osa vanhempainrahakaudesta siirtyy pidettäväksi myöhemmin kuin välittömästi äitiysrahakauden jatkoksi. Säännös, jonka perusteella vanhempainrahan siirtämisestä ilmoitetaan hyvissä ajoin, estäisi viimeiseltä 12 arkipäivältä maksettavan vanhempainrahan perusteettoman maksamisen äidille. Siirtämisestä tulisikin ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle kaksi kuukautta aikaisemmin kuin vanhempainrahakausi muutoin päättyisi.

18 luku. **Sairausvakuutusrahasta ja vakuutusmaksut**

13 §. *Valtion rahoitusosuus ja yrittäjän lisärahoitusosuus.* Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan valtion rahoitusosuus 18 luvussa tarkoitetuista työtulovakuutuksen kuluista muodostuu vähimmäismääräisenä maksettavista päivärahoista, eli sairauspäivärahasta ja vanhempainpäivärahoista sekä erityishoitorahoista, jotka ovat enintään 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen vähimmäismäärän suuruisia, tai, kun on kysymyksessä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu kuntoutusraha, enintään viimeksi mainitussa pykälässä tarkoitettujen vähimmäismäärän suuruinen. Valtion varoista ei kuitenkaan rahoiteta niitä sairauspäivärahoja ja kuntoutusrahoja, jotka ovat enintään vähimmäismäärän suuruisia sen vuoksi, että maksettava etuus on yhteensovitettu vähennettävän etuuden kanssa. Näiden vähimmäismääräisten päivärahaetuuksien lisäksi valtio rahoittaa työtulovakuutuksen menoista ne kulut, jotka aiheutuvat työterveyshuoltona järjestetyn sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon korvaamisesta yrittäjälle ja muulle omaa työtään tekeväälle.

Esityksessä ehdotetaan, että valtio osallistuisi myös määräsalla työtulovakuutuksen kuluina maksettaviin ansioperusteisiin vanhempainpäivärahamenoihin. Ehdotettu osuus

olisi prosenttimääräinen osuus ansioperusteisista menoista, ja tätä prosenttiosuutta ei tarkistettaisi, vaan valtionosuuden euromääräinen suuruus olisi riippuvainen työtulovakuutuksen menoista. Valtion rahoitusosuus kytkettäisiin ansioperusteisista vanhempainpäivärahoista aiheutuvaan kuluun. Esityksessä ehdotetaan, että valtion rahoitusosuus näistä kuluista olisi 0,1 prosenttia. Tämä rahoitusosuus vastaa isäkuukauden joustavoittamisesta, ottovanhempien vanhempainrahakauden pidentämisestä ja rekisteröityjä parisuhteita koskevasta vanhempainrahoituksesta aiheutuvaa menoa.

Voimaantulosäännös. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Sairausvakuutuslakia sovellettaisiin sellaiseen päivärahaoikeuteen, jossa ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahopäivä on 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen. Oikeus korotettuun äitiysrahaan tai isän vanhempainrahaan taikka työnantajan korvaukseen korotetun vuosilomakustannuskorvauksen perusteella edellyttäisi toisin sanoen sitä, että ensimmäinen maksettu äitiysrahopäivä, tai niissä tilanteissa, joissa on maksettu erityisäitiysrahaa, ensimmäinen erityisäitiysrahopäivä, on 1 tammikuuta 2007 tai sen jälkeinen. Adoptiovanhemman oikeus vanhempainrahaan 200 päivältä 180 päivän sijasta edellyttäisi, että ensimmäinen maksettu vanhempainrahopäivä on ollut lain tultua voimaan. Rekisteröidyn parisuhteen puolison oikeus vanhempainrahaan edellyttäisi, että kyseisen lapsen perusteella maksettu ensimmäinen äitiysrahopäivä tai erityisäitiysrahopäivä on ollut lain tultua voimaan, tai jos kyse on adoptiolapsesta, ensimmäinen vanhempainrahopäivä on ollut lain tultua voimaan. Lain voimaantulosta ja sen soveltamisesta säädettäisiin voimaantulosäännöksen 1 momentissa. Mikäli oikeus päivärahaan syntyvän lapsen tai ottolapseksi otettavan lapsen perusteella olisi alkanut ennen lain voimaantuloa, etuudet saman lapsen perusteella maksettaisiin koko vanhempainpäivärahauden ajalta ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten perusteella. Samoin työnantajakorvaukset tällaisessa tilanteessa maksettaisiin ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaisina.

Lain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa olevat rahamäärät vastaavat vuodelle 2004 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua. Tästä säädettäisiin voimaantulosäännöksen 2 momentissa. Säännökseen valittaisiin vuoden 2004 rahamäärien taso, koska lainkohdan 1 momentissa, joka koskee niin ikään etuuksien perusteena olevaa palkkaa ja määrittelyssä käytettäviä tuloajoja, tuloajat ovat vuoden 2004 tasossa. Muutetun säännöksen selkeyden vuoksi on tarkoituksenmukaista, että tuloajat on ilmoitettu saman vuoden rahamäärinä.

Voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädettäisiin vuodelle 2007 vahvistettavista sairausvakuutuksen päivärahmaksusta ja työnantajan sairausvakuutusmaksusta. Voimassa olevan sairausvakuutuslain 18 luvun 24 §:n nojalla maksuista säädettäisiin vuosittain valtioneuvoston asetuksella. Edelleen voimassa olevan lain perusteella maksujen muutosten täytyy vaikuttaa sekä työnantajien että vakuutettujen maksuihin yhtä suurella prosenttimäärällä. Koska esitys sisältää maksujen suuruuteen vaikuttavia ehdotuksia ja ratkaisussa poiketaan säännöstä, jonka mukaan muutosvaikutus on kummassakin maksussa yhtä suuri, on perusteltua, että näiden muutosten vaikutukset vakuutusmaksuihin voidaan huomioida jo muutosesityksen yhteydessä ja tätä kautta vahvistaa maksut vuodelle 2007.

1.2. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

4 §. Hoitoraha. Voimassa olevan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain perusteella perheelle myönnetyn kotihoidon tuen saamiseen tulee katko isyysrahauden aikana. Isäkuukauden joustavoittamisesta johtuen lain 4 §:n 6 momenttiin tehtäisiin isyysrahaa koskeva muutos. Esityksen mukaan sana vanhempainraha korvattaisiin sanalla vanhempainpäiväraha, jolloin säännös tulisi sovellettavaksi myös isyysrahaan. Tarkoituksena olisi siten turvata säännöksessä tarkoitettu oikeus kotihoidon tukeen riippumatta siitä, milloin isä käyttää isäkuukauden. Kotihoidon tukea ei edelleenkaan

maksettaisi saman lapsen perusteella ajalta, jolta jompikumpi vanhemmista saa jotakin vanhempainpäivärahaa.

Samassa yhteydessä ehdotetaan, että lainkohdan 5 momenttiin tehtäisiin vuoden 2004 alusta voimaan tulleeseen sairausvakuutuslain kokonaisuudistukseen liittyvät tekniset säädösviittauksia koskevat muutokset.

6 §. Hoitolisän määräytyminen. Lainkohdassa säädetään vanhempainpäivärahojen vaikutuksesta hoitolisän määrään. Lainkohtaan ehdotetaan tehtäväksi isäkuukauden käyttöajankohdan joustavoittamisesta johtuva muutos.

Voimaantulosäännös. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

1.3. Laki lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

11 a §. Pykälän 1 momentissa säädetään lapsen vanhempien tai muiden huoltajien oikeudesta saada lapselle kunnan järjestämä päivähoitopaikka sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka vanhempainrahakauden päätyttyä välittömästi pidetyn isyysrahakauden jälkeen. Esityksessä ehdotetaan, että lainkohtaan tehdään isäkuukauden käyttöajankohdan joustavoittamisesta johtuva muutos.

Voimaantulosäännös. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset parantavat työnantajille maksettavia perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksia ja toisaalta parantavat vakuutettujen toimeentuloa niissä tilanteissa, joissa työnantajalla ei ole palkanmaksuvelvollisuutta äitiysvapaan ajalta. Muutokset rahoitettaisiin

siin noudattaen niitä periaatteita, jotka on hyväksytty sairausvakuutuksen rahoitusuudistuksen (HE 68/2005 vp) yhteydessä. Poiketen siitä, mitä voimassa olevassa sairausvakuutuslaissa säädetään, vakuutettujen päivärahamaksu ja työnantajien sairausvakuutusmaksu vahvistettaisiin kuitenkin lailla vuodelle 2007.

Esityksessä ehdotetaan myös toteutettavaksi ottovanhempien vanhempainrahakauden pidennys ja toteutettavaksi rekisteröidyssä parisuhteessa oleville vanhemmille oikeus vanhempainrahaan. Näillä ehdotuksilla pyritään turvaamaan vakuutetuille mahdollisimman tasa-arvoinen oikeus osallistua lapsen hoitoon vakuutettujen perhetyypistä riippumatta.

Vaikka voimassa olevassa sairausvakuutuslaissa vanhempainpäivärahat on ryhmitelty äidille maksettaviin etuuksiin (äitiysraha), isälle maksettaviin etuuksiin (isyysraha) ja jommallekummalle vanhemmista maksettaviin etuuksiin (vanhempainraha), kyseiset etuudet ovat kaikki jo sairausvakuutuslain määritelmien mukaisesti vanhemmuuden perusteella maksettavia vanhempainpäivärahoja. Sukupuolelle osoitettu etuusjakso perustuu joko suojeluun (äitiysraha) taikka lapsivanhempi suhteen kehittymisen tukemiseen (isyysraha). Tämä etuuden osoittaminen jommallekummalle sukupuolelle olisi toteutettavissa myös siten, että yhden vanhempainpäivärahajakson sisällä osoitettaisiin maksupäiviä jommallekummalle vanhemmalle. Pohjimmiltaan voimassa olevan sairausvakuutuslain kaikki vanhempainpäivärahaetuudet perustuvat samaan tarpeeseen: syntyvän taikka jo syntyneen lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ja perheen toimeentulon turvaaminen tänä aikana. Esityksessä ehdotetaan, että päivärahajärjestelmään tehtäisiin erityinen isille kohdennettu oikeus korotettuun päivärahaan vanhempainrahakauden ja isäkuukauden isyysrahajakson ajalta. Samoin esitykseen sisältyy erityisesti isille kohdennettu mahdollisuus myöhentää osa vanhempainvapaasta käytettäväksi viimeistään siihen mennessä, kun välittömästi äitiysrahakauden jatkoksi maksetun vanhempainrahan viimeisestä maksupäivästä on kulunut 180 kalenteripäivää. Näillä lisäkannustimilla pyritään nostamaan niiden isien määrää, jotka käyttä-

vät oikeuttaan vanhempainvapaaseen. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään lisäämään isien osallistumista vanhempainvapaiden käyttöön ja tuetaan sukupuolta joka on aliedustettu vanhempainvapaiden käytössä. Perimmiltään muutoksessa on kuitenkin kyse perheen toimeentuloa turvaavasta etuudesta.

Sekä äitiysrahan korottaminen että isän vanhempainrahan korottaminen on toteutettu siten, että äitiyspäivärahan määrä 56 äitiysrahapäivän täyttymisen jälkeen ja äidille maksettavan vanhempainrahan määrä sekä vanhempainrahakaudella, isälle isyysrahakaudella ja vanhempainrahakaudella 50 arkipäivän täyttymisen jälkeen maksettava päiväraha määräytyy kuten voimassa olevassa laissa säädetään. Vaikka esityksellä parannetaan etuuden tasoa tietyissä tilanteissa, siinä ei esitetä muutoksia päivärahan määrään muissa tilanteissa. Esityksellä ei myöskään muuteta

jo nyt voimassa olevassa laissa säädettyjä vanhempainpäiväraha-kausien käyttöön liittyviä oikeuksia, vaan nämä oikeudet pysyvät ennallaan. Esitys ei muuta voimassa olevassa sairausvakuutuslaissa noudatettavaa periaatetta, jonka mukaan vanhemmat voivat keskenään sopia siitä, jaetaanko vanhempainrahakausi vanhempien kesken. Esityksessä säilytettäisiin myös vanhempien oikeus itse valita, milloin isä pitäisi mahdollisen vanhempainrahajaksonsa.

Näin ollen hallitus katsoo, että ehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Esityksestä on kuitenkin tarpeen pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**sairausvakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan -päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 7 §:n 2 momentti,

muutetaan 9 luvun 10 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 11 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 1 momentti, 14 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentti, 15 luvun 4 § ja 18 luvun 13 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä viimeksi mainittu on laissa 1113/2005,

lisätään 9 lukuun uusi 10 a §, luvun 15 §:ään uusi 2 momentti ja lukuun uusi 16 § sekä 11 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, ja 15 lukuun uusi 4 a §, seuraavasti:

9 luku

Vanhempainpäivärahat

10 §

Vanhempainrahakausi

Vanhempainrahaa maksetaan enintään 158 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien, jollei 2 tai 3 momentista taikka 10 a §:stä muuta johdu. Välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien maksetut vanhempainrahapäivät ja 10 a §:n perusteella siirretyt vanhempainrahapäivät muodostavat yhden vanhempainrahakauden.

10 a §

Isäkuukausi

Sen estämättä, mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään vanhempainrahakauden yhdenjaksoisuudesta, isä voi äidin ja isän sopimuksen mukaisesti siirtää 10 §:ssä tarkoitettua vanhempainrahakaudesta 12 vanhempainraha-

päivää pidettäväksi 3 momentissa tarkoitetun jakson aikana.

Jos isälle maksetaan lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa yhdenjaksoisesti vähintään vanhempainrahakauden viimeisiltä 12 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden jälkeen tai 12 vanhempainrahapäivältä 1 momentin perusteella siirrettynä, isällä on oikeus isyysrahaan enintään 12 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä (*isäkuukausi*).

Edellä 1 tai 2 momentin perusteella maksettavat vanhempainpäivärahapäivät on pidettävä 180 kalenteripäivän kuluessa sen vanhempainrahajakson päättymisestä, joka on alkanut välittömästi äitiysrahakauden jälkeen.

Vanhempainrahan siirtäminen edellyttää, että äidille tai isälle välittömästi äitiysrahakauden päättymisen jälkeen maksetun vanhempainrahan ja isälle tämän pykälän perusteella maksettavan vanhempainrahan välisenä aikana jompikumpi vanhemmista hoitaa lasta kotona ja kyseinen vanhempi on:

1) tämän vuoksi ollut oikeutettu lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaiseen kotihoidon tukeen; tai

2) tosiasiallisesti hoitanut lasta kotona, mutta lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) perusteella ei ole ollut oikeutettu kyseisessä laissa tarkoitettuun kotihoidon tukeen.

12 §

Ottovanhemman vanhempainrahakausi

Ottolapsen hoidon johdosta ottovanhemmalle tai hänen aviopuolisolleen maksetaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa ajalta, jonka lapsen hoito jatkuu, kunnes lapsen syntymästä on kulunut 234 arkipäivää. Jos lapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluttua lapsen syntymästä, vanhempainrahaa maksetaan 200 arkipäivältä. Vanhempainrahakautta pidennetään siten kuin 10 §:n 3 momentissa säädetään, jos samalla kertaa on otettu hoidettavaksi useampia ottolapsia.

15 §

Vanhempainpäivärahan maksamisen rajoitukset

Jos äitiys-, isyys- tai vanhempainrahakaudella alkaa oikeus uuteen vanhempainpäivärahaan, edellisen äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan maksaminen päättyy uuden vanhempainpäivärahauden alkaessa. Jos ennen siirretyn isäkuukauden pitämistä alkaa oikeus uuteen vanhempainpäivärahaan, oikeus edellisen lapsen perusteella maksettavaan vanhempainpäivärahaan päättyy.

16 §

Vanhempainraha rekisteröidyssä parisuh- teessa

Mitä 1 §:n 3 momentissa, 8—10 ja 13 §:ssä säädetään vanhempainrahasta, sovelletaan myös vakuutettuihin, joiden parisuhde on rekisteröity siten kuin rekisteröidystä parisuh-

teesta annetussa laissa (950/2001) säädetään. Vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, on oikeus vanhempainrahaan, jos:

1) parisuhteen rekisteröinnin jälkeen parisuhteen osapuolelle syntyy lapsi tai parisuhteen osapuoli ottaa alle 7-vuotiaan lapsen hoitoonsa; ja

2) vakuutettu asuu samassa taloudessa lapsen ja tämän vanhemman kanssa.

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

1 §

Päivärahaetuuksien määrä työtulojen perusteella

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) äitiysrahan määrä on 56 ensimmäisen arkipäivän ajalta 90 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta äitiysrahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta; sekä

2) isälle maksettavan vanhempainrahan ja isäkuukaudelta maksettavan isyysrahan määrä yhteensä enintään 50 ensimmäisen arkipäivän ajalta on 80 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta isälle maksettavan vanhempainpäivärahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen verotuksessa todettujen työtulojen tarkistetaan siinä suhteessa kuin työkyvyttömyyden tai vanhempainpäiväraha- taikka erityishoitorahaoikeuden alkamisajankohdalle vahvistettu työntekijän eläkelain 96 §:n 1 momentissa tarkoitettu palkkakerroin poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkaker- toimesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tulo- rajoja tarkistetaan kalenterivuositain työntekijäin eläkelain 7 b §:n 1 momentissa tarkoi-

tetulla palkkakertoimella. Jos tuloajat nousevat tarkistuksen yhteydessä yli täysien eurojen, jätetään yli menevä osa lukuun ottamatta.

9 §

Isän vanhempainpäivärahan määrä

Isän vanhempainpäiväraha-kausi alkaa sinä päivänä, jolta hänelle maksetaan ensimmäisen kerran vanhempainpäivärahaa saman lapsen perusteella. Isyys- ja vanhempainrahan määrä on samasta lapsesta koko vanhempainpäiväraha-kauden ajan samansuuruinen jollei 1 §:n 2 momentin 2 kohdasta muuta johdu.

14 luku

Vuosilomakustannuskorvaus

3 §

Korvauksen määrä

Korvausta maksetaan 2,5 päivältä kalentერიkuukautta kohti. Korvauksen peruste päivää kohden on kolmasosa siitä vuosityötulosta, joka on ollut työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksetun päivärahan perusteena. Jos vakuutetulle maksettu vanhempainpäiväraha on määrätynyt 11 luvun 6 §:n perusteella, korvauksen peruste päivää kohden on kolmasosa siitä vuosityötulosta, joka muutoin olisi ollut vakuutetulle maksetun päivärahan perusteena. Korvauksen perustetta korotetaan kertoimella, jonka suuruus on 1,26.

Vuosilomakustannuskorvausta ei kuitenkaan makseta enempää kuin se määrä, jonka työnantaja on ollut velvollinen maksamaan vuosilomapalkkana tai lomakorvauksena korotettuna kertoimella, jonka suuruus on 1,26.

15 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Päivärahaetuuksien hakemista koskevat määräajat

Päivärahaetuuksia on haettava seuraavasti:

1) sairauspäivärahaa, erityishoitorahaa ja erityisäitiysrahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada;

2) äitiysrahaa viimeistään kahta kuukautta ennen laskettua synnytysaikaa;

3) vanhempainrahaa sekä osittaista vanhempainrahaa kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada, jollei 5 kohdasta muuta johdu;

4) isyysrahaa viimeistään kahden kuukauden kuluessa vanhempainpäiväraha-kauden päättymisestä, jollei 5 kohdasta muuta johdu;

5) vanhempainpäivärahaa isäkuukauden ajalta kahta kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada; sekä

6) vanhempainrahaa ottolapsen hoidon johdosta kahden kuukauden kuluessa lapsen hoitoon ottamisesta.

Jos työkyvyttömyys tai tarve osallistua lapsen hoitoon jatkuu edelleen määrääjäksi myönnetyn sairauspäiväraha-kauden tai erityishoitorahakauden jälkeen, saadaksesi edelleen sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa vakuutetun on toimitettava selvitys työkyvyttömyyden tai lapsen hoitoon osallistumisen tarpeen jatkumisesta Kansaneläkelaitokselle neljän kuukauden kuluessa sairauspäivärahan tai erityishoitorahan maksamisen päättymisestä.

4 a §

Velvollisuus ilmoittaa vanhempainrahan siirtämisestä

Jos äiti ja isä ovat sopineet vanhempainraha-kauden viimeisten 12 arkipäivän siirtämisestä 9 luvun 10 a §:n mukaisesti, asiasta tulee ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle kahta kuukautta ennen kuin 9 luvun 10 §:ssä tarkoitettu vanhempainraha-kausi päättyy.

18 luku

Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

13 §

Valtion rahoitusosuus ja yrittäjän lisärahoitusosuus

Valtion varoista rahoitetaan kulut, jotka aiheutuvat:

1) sellaisen 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen päivärahan tai kuntoutusrahan maksamisesta, joka on enintään 11 luvun 7 §:ssä tarkoitetun vähimmäismäärän suuruinen tai, kun on kysymyksessä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu kuntoutusraha, enintään viimeksi mainitussa pykälässä tarkoitetun vähimmäismäärän suuruinen. Valtion varoista ei kuitenkaan rahoiteta niitä sairauspäivärahoja ja kuntoutusrahoja, jotka ovat enintään vähimmäismäärän suuruisia 12 luvun tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 36 §:n 1 momentin tai 37 taikka 39 §:n mukaisen yhteensovituksen vuoksi;

2) kulut, jotka aiheutuvat 13 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon korvaamisesta yrittäjälle ja muulle omaa työtään tekeväälle; sekä

3) 0,1 prosenttia kuluista, jotka aiheutuvat muun kuin edellä 1 kohdassa tarkoitetun suuruisena maksettavasta sairausvakuutuslain mukaisesta vanhempainpäivärahasta aiheutuvasta kulusta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Sitä sovelletaan vanhempainpäivärahaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahapäivä on 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen, ja työnantajalle maksettavaan vuosilomakustannuskorvaukseen, jos vanhempainpäivärahaa on saman lapsen perusteella maksettu ensimmäisen kerran tämän lain voimaantulon jälkeen.

Lain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa olevat rahamäärät vastaavat vuodelle 2004 vahvistetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksiluvun tasoa.

Vuonna 2007 sairausvakuutuksen päivärahamaksu on 0,76 prosenttia palkkatulosta, työtulosta ja muusta 18 luvun 15—18 §:ssä tarkoitetusta päivärahamaksun maksuperusteesta, ja työnantajan sairausvakuutusmaksu on 2,06 prosenttia työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa (366/1963) tarkoitetusta palkasta.

2.

Laki**lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 4 §:n 5 ja 6 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 5 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 1078/2002, seuraavasti:

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa taikka isyysrahaa välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä pidettävältä isyysrahakaudelta tai sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella vanhempainrahaa tai isyysrahaa, kuitenkin vain perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja sairausvakuutuslain 11 luvun mukaisen edellä mainitun etuuden erotus. Jos perheellä ei ole oikeutta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan tai osittaiseen vanhempainrahaan, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana sairausvakuutuslain mukaisen edellä tarkoitetun ajan päättymiseen saakka perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen ja sairausvakuutuslain 11 luvun 7 tai 11 §:ssä tarkoitetun vähimmäismäärän erotus.

Sairausvakuutuslaissa tarkoitetun erityisäitiys- tai äitiysrahakauden alkamisesta lukien,

päätettäessä perheen muun kuin sairausvakuutuslain mukaiseen vanhempainpäivärahaan oikeuttavan lapsen kotihoidon tuen hoitorahasta, perheessä katsotaan vanhempainpäivärahakauden päättymiseen saakka olevan kotihoidon tukeen oikeuttava alle kolmivuotias lapsi.

6 §

Hoitolisän määräytyminen

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan sairausvakuutuslain mukaisen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahakauden, osittaisen vanhempainrahakauden tai välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä pidettävän isyysrahakauden taikka sairausvakuutuslain 9 luvun 10a §:ssä tarkoitetun vanhempainpäivärahakauden aikana, otetaan edellä mainitusta osuudesta tulona huomioon vain se osa, joka ylittää niiden kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän, joihin perhe kunakin aikana on oikeutettu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2007.

3.

Laki**lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä tammikuuta 1973 lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1077/2002, seuraavasti:

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka vanhempainrahakauden päätyttyä välittömästi pidetyn isyysrahakauden tai sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella siirretyn isäkuukauden päättymisen jälkeen, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi

ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

Helsingissä 1 päivänä syyskuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Tuula Haatainen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan -päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 7 §:n 2 momentti,
muutetaan 9 luvun 10 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 11 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 1 momentti, 14 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentti, 15 luvun 4 § ja 18 luvun 13 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä viimeksi mainittu on laissa 1113/2005,
lisätään 9 lukuun uusi 10 a §, luvun 15 §:ään uusi 2 momentti ja lukuun uusi 16 § sekä 11 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi ja 15 lukuun uusi 4 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 luku

9 luku

Vanhempainpäivärahat

Vanhempainpäivärahat

7 §

7 §

Isyysrahakausi

Isyysrahakausi

Välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä isällä on lisäksi oikeus isyysrahaan enintään 12 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta, jos isälle on maksettu lapsen hoitoon osallistumisen perusteella yhdenjaksoisesti vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa vähintään vanhempainrahakauden viimeiset 12 arkipäivää muutetaan.

(2 mom) kumotaan

10 §

Vanhempainrahakausi

Vanhempainrahaa maksetaan, kunnes äitiysrahakauden alkamisesta on ensimmäinen maksupäivä mukaan lukien kulunut 263 arkipäivää. Jos äitiys- tai vanhempainrahakaudella alkaa oikeus uuteen äitiys- tai vanhempainrahaan, edellisen äitiys- tai vanhempainrahan maksaminen päättyy uuden äitiys- tai vanhempainrahakauden alkaessa.

10 §

Vanhempainrahakausi

Vanhempainrahaa maksetaan enintään 158 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien, jollei 2 tai 3 momentista tai 10 a §:stä muuta johdu. Välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien maksetut vanhempainrahapäivät ja 10 a §:n perusteella siirretyt vanhempainrahapäivät muodostavat yhden vanhempainrahakauden.

10 a §

Isäkuukausi

Sen estämättä, mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään vanhempainrahakauden yhdenjaksoisuudesta, isä voi äidin ja isän sopimuksen mukaisesti siirtää 10 §:ssä tarkoitusta vanhempainrahakaudesta 12 vanhempainrahapäivää pidettäväksi myöhemmin.

*Jos isälle maksetaan lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa yhdenjaksoisesti vähintään vanhempainrahakauden viimeisiltä 12 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden jälkeen tai 12 vanhempainrahapäivältä 1 momentin perusteella siirrettyinä, isällä on oikeus isyysrahaan enintään 12 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä (**isäkuukausi**).*

Edellä 1 tai 2 momentin perusteella maksettavat vanhempainpäivärahapäivät on pidettävä 180 kalenteripäivän kuluessa sen vanhempainrahajakson päättymisestä, joka on alkanut välittömästi äitiysrahakauden jälkeen.

Vanhempainrahan siirtäminen edellyttää, että äidille tai isälle välittömästi äitiysrahakauden päättymisen jälkeen maksetun vanhempainrahan ja isälle tämän pykälän perusteella maksettavan vanhempainrahan välisenä aikana jompikumpi vanhemmista hoitaa lasta kotona ja kyseinen vanhempi

on:

1) tämän vuoksi ollut oikeutettu lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaiseen kotihoidon tukeen; tai

2) tosiasiallisesti hoitanut lasta kotona, mutta lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) perusteella ei ole ollut oikeutettu kyseisessä laissa tarkoitettuun kotihoidon tukeen.

12 §

Ottovanhemman vanhempainrahakausi

Ottolapsen hoidon johdosta ottovanhemmalle tai hänen aviopuolisolleen maksetaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa ajalta, jonka lapsen hoito jatkuu, kunnes lapsen syntymästä on kulunut 234 arkipäivää. Jos lapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluttua lapsen syntymästä, vanhempainrahaa maksetaan 180 arkipäivältä. Vanhempainrahakautta pidennetään siten kuin 10 §:n 3 momentissa säädetään, jos samalla kertaa on otettu hoidettavaksi useampia ottolapsia.

12 §

Ottovanhemman vanhempainrahakausi

Ottolapsen hoidon johdosta ottovanhemmalle tai hänen aviopuolisolleen maksetaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa ajalta, jonka lapsen hoito jatkuu, kunnes lapsen syntymästä on kulunut 234 arkipäivää. Jos lapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluttua lapsen syntymästä, vanhempainrahaa maksetaan 200 arkipäivältä. Vanhempainrahakautta pidennetään siten kuin 10 §:n 3 momentissa säädetään, jos samalla kertaa on otettu hoidettavaksi useampia ottolapsia.

15 §

Vanhempainpäivärahan maksamisen rajoitukset

Jos äitiys-, isyys- tai vanhempainrahakaudella alkaa oikeus uuteen vanhempainpäivärahaan, edellisen äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan maksaminen päättyy uuden vanhempainpäivärahauden alkaessa. Jos ennen siirretyn isäkuukauden pitämistä alkaa oikeus uuteen vanhempainpäivärahaan, oikeus edellisen lapsen perusteella maksettavaan vanhempainpäivärahaan päättyy.

16 §

*Vanhempainraha rekisteröidyssä parisuh-
teessa*

Mitä 1 §:n 3 momentissa, 8 – 10 ja 13 §:ssä säädetään vanhempainrahasta, sovelletaan myös vakuutettuihin, joiden parisuhde on rekisteröity siten kuin rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) säädetään. Vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, on oikeus vanhempainrahaan, jos:

- 1) parisuhteen rekisteröinnin jälkeen parisuhteen osapuolelle syntyy lapsi tai parisuhteen osapuoli ottaa alle 7-vuotiaan lapsen hoitoonsa; ja*
- 2) vakuutettu asuu samassa taloudessa lapsen ja tämän vanhemman kanssa.*

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

1 §

Päivärahaetuuksien määrä työtulojen perusteella

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

1 §

Päivärahaetuuksien määrä työtulojen perusteella

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) äitiysrahan määrä on 56 ensimmäisen arkipäivän ajalta 90 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta äitiysrahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta; sekä

2) isälle maksettavan vanhempainrahan määrä on 50 ensimmäisen arkipäivän ajalta 80 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta isälle maksettavan vanhempainrahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut verotuksessa todetut työtulot tarkistetaan siinä suh-

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut vero-

teessa kuin työkyvyttömyyden tai vanhempainpäiväraha- taikka erityishoitorahoituksen alkamisajankohdalle vahvistettu työntekijäin eläkelain 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettu palkkakerroin poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkakertoimesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tulorajoja tarkistetaan kalenterivuositain työntekijäin eläkelain 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla palkkakertoimella. Jos tulorajat nousevat tarkistuksen yhteydessä yli täysien eurojen, jätetään yli menevä osa lukuun ottamatta.

9 §

Isyysrahan määrä

Isän vanhempainpäivärahakausi alkaa siinä päivänä, jolta hänelle maksetaan ensimmäisen kerran vanhempainpäivärahaa saman lapsen perusteella. Isyys- ja vanhempainrahan määrä on samasta lapsesta koko vanhempainpäivärahakauden ajan samansuuruinen.

14 luku

Vuosilomakustannuskorvaus

3 §

Korvauksen määrä

Korvausta maksetaan 2,5 päivältä kalenterikuukautta kohti. Korvauksen perusteena on päivää kohden työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksettu erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainraha. Jos erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan määrä vaihtelee 1 momentissa tarkoitettun kalenterikuukauden aikana, korvauksen perusteena on keskimääräinen edellä mainittu

tuksessa todetut työtulot tarkistetaan siinä suhteessa kuin työkyvyttömyyden tai vanhempainpäiväraha- taikka erityishoitorahoituksen alkamisajankohdalle vahvistettu *työntekijän eläkelain 96 §:n 1 momentissa* tarkoitettu palkkakerroin poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkakertoimesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tulorajoja tarkistetaan kalenterivuositain *työntekijän eläkelain 96 §:n 1 momentissa* tarkoitettulla palkkakertoimella. Jos tulorajat nousevat tarkistuksen yhteydessä yli täysien eurojen, jätetään yli menevä osa lukuun ottamatta.

9 §

Isän vanhempainpäivärahan määrä

Isän vanhempainpäivärahakausi alkaa siinä päivänä, jolta hänelle maksetaan ensimmäisen kerran vanhempainpäivärahaa saman lapsen perusteella. Isyys- ja vanhempainrahan määrä on samasta lapsesta koko vanhempainpäivärahakauden ajan samansuuruinen *jollei 1 §:n 2 momentin 2 kohdasta muuta johdu.*

14 luku

Vuosilomakustannuskorvaus

3 §

Korvauksen määrä

Korvausta maksetaan 2,5 päivältä kalenterikuukautta kohti. Korvauksen peruste päivää kohden on kolmassadasosa siitä vuosiloman kertymisajalta maksetun päivärahan perusteena. *Jos vakuutetulle maksettu vanhempainpäiväraha on määrätynyt 11 luvun 6 §:n perusteella, korvauksen peruste päivää kohden on kolmassadasosa siitä*

etuus. Työnantajalle maksettavan korvauksen määrä on sen perusteena olevan etuuden määrä korotettuna kertoimella, jonka suuruus on 1,55.

Vuosilomakustannuskorvausta ei kuitenkaan makseta enempää kuin se määrä, jonka työnantaja on ollut velvollinen maksamaan vuosilomapalkkana tai lomakorvauksena.

15 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Päivärahaetuuksien hakemista koskevat määräajat

Päivärahaetuuksia on haettava seuraavasti:

1) sairauspäivärahaa, erityishoitorahaa ja erityisäitiysrahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada;

2) äitiysrahaa viimeistään kahta kuukautta ennen laskettua synnytysaikaa;

3) vanhempainrahaa sekä osittaista vanhempainrahaa kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada; ja

4) isyysrahaa viimeistään kahden kuukauden kuluessa vanhempainrahakauden päättymisestä; sekä

5) vanhempainrahaa ottolapsen hoidon johdosta kahden kuukauden kuluessa lapsen hoitoon ottamisesta.

Jos työkyvyttömyys jatkuu edelleen määrääjäksi myönnetyn sairauspäivärahakauden jälkeen, saadakseen edelleen sairauspäivärahaa vakuutetun on toimitettava selvitys työkyvyttömyyden jatkumisesta Kansaneläkelaitokselle neljän kuukauden kuluessa sairauspäivärahan maksamisen päättymisestä.

vuosityötulosta, joka muutoin olisi ollut vakuutetulle maksetun päivärahan perusteena. Korvauksen perustetta korotetaan kertoimella, jonka suuruus on 1,26.

Vuosilomakustannuskorvausta ei kuitenkaan makseta enempää kuin se määrä, jonka työnantaja on ollut velvollinen maksamaan vuosilomapalkkana tai lomakorvauksena korotettuna kertoimella, jonka suuruus on 1,26.

15 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Päivärahaetuuksien hakemista koskevat määräajat

Päivärahaetuuksia on haettava seuraavasti:

1) sairauspäivärahaa, erityishoitorahaa ja erityisäitiysrahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada;

2) äitiysrahaa viimeistään kahta kuukautta ennen laskettua synnytysaikaa;

3) vanhempainrahaa sekä osittaista vanhempainrahaa kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada, *jollei 5 kohdasta muuta johdu;*

4) isyysrahaa viimeistään kahden kuukauden kuluessa vanhempainpäivärahakauden päättymisestä, *jollei 5 kohdasta muuta johdu;*

5) *vanhempainpäivärahaa isäkuukauden ajalta kahta kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada; sekä*

6) vanhempainrahaa ottolapsen hoidon johdosta kahden kuukauden kuluessa lapsen hoitoon ottamisesta.

Jos työkyvyttömyys *tai tarve osallistua lapsen hoitoon* jatkuu edelleen määrääjäksi myönnetyn sairauspäivärahakauden tai *erityishoitorahakauden* jälkeen, saadakseen edelleen sairauspäivärahaa tai *erityishoitorahaa* vakuutetun on toimitettava selvitys työkyvyttömyyden *tai lapsen hoitoon osallistumisen tarpeen* jatkumisesta Kansaneläkelaitokselle neljän kuukauden kuluessa

sairauspäivärahan tai erityishoitorahan maksamisen päättymisestä.

4 a §

Velvollisuus ilmoittaa vanhempainrahan siirtämisestä

Jos äiti ja isä ovat sopineet vanhempainrahakauden viimeisten 12 arkipäivän siirtämisestä 9 luvun 10 a §:n mukaisesti, asiasta tulee ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle kahta kuukautta ennen kuin 9 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu vanhempainraha-kausi päättyy

18 luku

Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

13 §

Valtion rahoitusosuus ja yrittäjän lisärahoitusosuus

Valtion varoista rahoitetaan kulut, jotka aiheutuvat sellaisen 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen päivärahan tai kuntoutusrahan maksamisesta, joka on enintään 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettun vähimmäismäärän suuruinen tai, kun on kysymyksessä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu kuntoutusraha, enintään viimeksi mainitussa pykälässä tarkoitettun vähimmäismäärän suuruinen. Valtion varoista ei kuitenkaan rahoiteta niitä sairauspäivärahoja ja kuntoutusrahoja, jotka ovat enintään vähimmäismäärän suuruisia 12 luvun tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 36 §:n 1 momentin tai 37 taikka 39 §:n mukaisen yhteensovituksen vuoksi. Lisäksi valtion varoista rahoitetaan kulut, jotka aiheutuvat 13 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettun sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon korvaamisesta yrittäjälle ja muulle omaa työtään tekeväälle.

18 luku

Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

13 §

Valtion rahoitusosuus ja yrittäjän lisärahoitusosuus

Valtion varoista rahoitetaan kulut, jotka aiheutuvat:

1) sellaisen 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen päivärahan tai kuntoutusrahan maksamisesta, joka on enintään 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettun vähimmäismäärän suuruinen tai, kun on kysymyksessä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu kuntoutusraha, enintään viimeksi mainitussa pykälässä tarkoitettun vähimmäismäärän suuruinen. Valtion varoista ei kuitenkaan rahoiteta niitä sairauspäivärahoja ja kuntoutusrahoja, jotka ovat enintään vähimmäismäärän suuruisia 12 luvun tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 36 §:n 1 momentin tai 37 taikka 39 §:n mukaisen yhteensovituksen vuoksi;

2) kulut, jotka aiheutuvat 13 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettun sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon korvaamisesta yrittäjälle ja muulle omaa työtään tekeväille; sekä

3) 0,1 prosenttia kuluista, jotka aiheutu-

vat muun kuin edellä 1 kohdassa tarkoitettun suuruisena maksettavasta sairausvakuutuslain mukaisesta vanhempainpäivärahasta aiheutuvasta kulusta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Sitä sovelletaan vanhempainpäivärahaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahapäivä on 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen, ja työnantajalle maksettavaan vuosilomakustannuskorvaukseen, jos vanhempainpäivärahaa on saman lapsen perusteella maksettu ensimmäisen kerran tämän lain voimaantulon jälkeen.

Lain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa olevat rahamäärät vastaavat vuodelle 2004 vahvistetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettun indeksiluvun tasoa.

Vuonna 2007 sairausvakuituksen päivärahamaksu on 0,76 prosenttia palkkatulosta, työtulosta ja muusta 18 luvun 15—18 §:ssä tarkoitettusta päivärahamaksun maksuperusteesta, ja työnantajan sairausvakuutusmaksu on 2,06 prosenttia työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa (366/1963) tarkoitettusta palkasta.

2.

Laki**lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 4 §:n 5 ja 6 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 5 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 1078/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa taikka isyysrahaa välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä pidettävältä isyysrahakaudelta, kuitenkin vain perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja sairausvakuutuslain 22 §:n 1 tai 5 momentin mukaisen edellä mainitun etuuden erotus. Jos perheellä ei ole oikeutta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan tai osittaiseen vanhempainrahaan, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana sairausvakuutuslain mukaisen edellä tarkoitetun ajan päättymiseen saakka perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen ja sairausvakuutuslain 22 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitetun vähimmäismäärän erotus.

Sairausvakuutuslaissa tarkoitetun erityisäitiys- tai äitiysrahakauden alkamisesta lu-

Ehdotus

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa taikka isyysrahaa välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä pidettävältä isyysrahakaudelta tai sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella vanhempainrahaa tai isyysrahaa, kuitenkin vain perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja sairausvakuutuslain 11 luvun mukaisen edellä mainitun etuuden erotus. Jos perheellä ei ole oikeutta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan tai osittaiseen vanhempainrahaan, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana sairausvakuutuslain mukaisen edellä tarkoitetun ajan päättymiseen saakka perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen ja sairausvakuutuslain 11 luvun 7 tai 11 §:ssä tarkoitetun vähimmäismäärän erotus.

Sairausvakuutuslaissa tarkoitetun erityisäitiys- tai äitiysrahakauden alkamisesta lu-

kien, päätettäessä perheen muun kuin sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen oikeuttavan lapsen kotihoidon tuen hoitorahasta, perheessä katsotaan vanhempainrahakauden päättymiseen saakka olevan kotihoidon tukeen oikeuttava alle kolmivuotias lapsi.

6 §

Hoitolisän määräytyminen

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan sairausvakuutuslain mukaisen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahakauden tai osittaisen vanhempainrahakauden taikka välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä pidettävän isyysrahakauden aikana, otetaan edellä mainitusta etuudesta tulona huomioon vain se osa, joka ylittää niiden kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän, joihin perhe kunakin aikana on oikeutettu.

kien, päätettäessä perheen muun kuin sairausvakuutuslain mukaiseen vanhempainpäivärahaan oikeuttavan lapsen kotihoidon tuen hoitorahasta, perheessä katsotaan vanhempainpäivärahauden päättymiseen saakka olevan kotihoidon tukeen oikeuttava alle kolmivuotias lapsi.

6 §

Hoitolisän määräytyminen

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan sairausvakuutuslain mukaisen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahakauden, osittaisen vanhempainrahakauden tai välittömästi vanhempainrahakauden päätyttyä pidettävän isyysrahakauden taikka sairausvakuutuslain 9 luvun 10a §:ssä tarkoitetun vanhempainpäivärahauden aikana, otetaan edellä mainitusta osuudesta tulona huomioon vain se osa, joka ylittää niiden kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän, joihin perhe kunakin aikana on oikeutettu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

3.

Laki**lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä tammikuuta 1973 lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1077/2002, seuraavasti

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka vanhempainrahakauden päätyttyä välittömästi pidetyn isyysrahakauden jälkeen, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osiaikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuus-ikää osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka vanhempainrahakauden päätyttyä välittömästi pidetyn isyysrahakauden tai sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella siirretyn isäkuukauden päättymisen jälkeen, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osiaikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuusikää osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.
